

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων
Οικονομικών
Τμήμα Γεωγραφίας

Δημόσιος Χώρος και Έμφυλες Ταυτότητες: Η περίπτωση του αστικού πάρκου του Πεδίου του Άρεως

Πτυχιακή εργασία

Ράπη Χρυσούλα Α.Μ. 21953

Καλλιθέα, 2024

HAROKOPIO UNIVERSITY

School of Environment, Geography and Applied Economics
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

**Public space and gender identities: the case of the urban park
“Pedion tou Areos”**

Bachelor thesis

Rapti Chrysoula

Athens, 2024

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων
Οικονομικών
Τμήμα Γεωγραφίας

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Πρατσινάκης Εμμανουήλ (Επιβλέπων)
Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Παπαδόπουλος Γ. Απόστολος
Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μαυρομάτης Γεώργιος
Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Εγώ η Ράπτη Χρυσούλα

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι η κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- 2)** Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.
- 3)** Όπου υφίστανται δικαιώματα άλλων δημιουργών έχουν διασφαλιστεί όλες οι αναγκαίες άδειες χρήσης ενώ το αντίστοιχο υλικό είναι ευδιάκριτο στην υποβληθείσα εργασία.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο παρόν σημείο έπειτα από την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου , κύριο Πρατσινάκη Εμμανουήλ, για την εμπιστοσύνη του, τις υποδείξεις του, καθώς και το ενδιαφέρον το οποίο έδειξε από την αρχή μέχρι το τέλος της εκπόνησης της εργασίας μου.

Έπειτα, θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω όλους τους συμμετέχοντες της έρευνάς μου, για την συμμετοχή τους στην έρευνα, αλλά και για την προθυμία τους να διατυπώσουν τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους σε μένα.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω ένα ευχαριστώ στην οικογένειά μου και τον φιλικό μου περίγυρο για όλη τη στήριξη και την κατανόηση που έδειξε, καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου, αλλά και την ενθάρρυνση που μου προσέφερε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη στα Ελληνικά.....	7
Abstract.....	9
Εισαγωγή.....	11
Κεφάλαιο 1ο: Θεωρητικό πλαίσιο-εννοιολογικοί προσδιορισμοί ταυτοτήτων	
1.1. Φύλο.....	14
1.2. Έμφυλες ταυτότητες.....	16
Κεφάλαιο 2ο: Έμφυλες ταυτότητες και δημόσιος χώρος	
2.1. Ο ρόλος της γυναίκας στο δημόσιο χώρο.....	19
2.2.Στρατηγικές για την ενίσχυση της συμμετοχής και της ενδυνάμωσης των γυναικών στον δημόσιο χώρο.....	21
2.3.Ο ρόλος του άνδρα στο δημόσιο χώρο.....	23
2.4.Η αίσθηση και τα συναισθήματα του άνδρα στο δημόσιο χώρο.....	25
2.5. Αισθήματα ανδρών και γυναικών στο δημόσιο χώρο.....	27
2.6.Προσπάθειες υπεράσπισης και ακτιβισμού που στοχεύουν στη δημιουργία πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων	30
2.7. Πώς μπορούν τα άτομα και οι κοινότητες να συμβάλουν στη δημιουργία δημόσιων χώρων περισσότερο χωρίς αποκλεισμούς.....	31
2.8. Πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ο αστικός σχεδιασμός και ο σχεδιασμός για την προώθηση της ισότητας των φύλων στον δημόσιο χώρο.....	32
Κεφάλαιο 3ο: Θεωρητικό πλαίσιο – Οι ετεροφυλικές και οι μη δυαδικές ταυτότητες στο Δημόσιο Χώρο	
3.1. Η ταυτότητα φύλου και ο δημόσιος χώρος.....	35
3.2. Ο αντίκτυπος των ταυτοτήτων φύλου στις κοινωνικές σχέσεις στους δημόσιους χώρους..	37
3.3. Πώς επηρεάζουν οι έμφυλοι χώροι την ταυτότητα φύλου των ατόμων.....	39
3.4. Πώς οι δημόσιοι χώροι περιθωριοποιούν ορισμένες έμφυλες ταυτότητες;.....	41
Κεφάλαιο 4ο: Μεθοδολογία και ερευνητικό πλαίσιο	
4.1. Πεδίο Έρευνας – Περιοχή Μελέτης.....	42
4.2.Ερευνητικό εργαλείο – Συνέντευξη.....	45
4.3.Δείγμα.....	47
4.4. Οδηγός Συνέντευξης.....	48

4.5. Υπόθεση Έρευνας	49
4.6. Περιορισμοί της έρευνας.....	50
Κεφάλαιο 5ο: Αποτελέσματα	
5.1. Τρόπος και συχνότητα χρήσης του δημόσιου χώρου του αστικού πάρκου του Πεδίου του Άρεως.....	51
5.2. Εμπειρίες κατά τη χρήση του χώρου.....	54
5.3. Συναισθήματα που δημιουργούνται στον χώρο.....	54
5.4. Αισθήματα Διαχωρισμού και Περιθωριοποίησης στο Αστικό Πάρκο.....	56
Κεφάλαιο 6ο: Συμπεράσματα-Μελλοντικές Προσεγγίσεις.....	58
Βιβλιογραφία.....	61
Παράρτημα	
Παράρτημα Α : Επιστολή Συγκατάθεσης.....	66
Παράρτημα Β: Οδηγός Συνέντευξης.....	67

Περίληψη στα Ελληνικά

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη μελέτη της σημασίας και της λειτουργίας του αστικού δημόσιου χώρου στο κέντρο της Αθήνας μέσα από τις διαφορετικές εμπειρίες, αντιλήψεις αλλά και τα διαφορετικά νοήματα που του αποδίδονται από τα ενήλικα κοινωνικά υποκείμενα που συχνάζουν σε αυτόν. Αναλυτικότερα, εστιάζοντας στα αστικά πάρκα και ειδικότερα στο πάρκο του Πεδίου του Άρεως, ο στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων στη χρήση του δημόσιου χώρου, τις αντιλήψεις σε σχέση με αυτόν, καθώς και των συναισθημάτων που δημιουργούνται κατά τη χρήση του, σε σχέση με την έμφυλη ταυτότητα των υποκειμένων.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην παρούσα εργασία είναι η εξής: Αρχικά μελετήθηκε η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία για τις έννοιες του δημόσιου χώρου και των έμφυλων ταυτοτήτων και αφετέρου για την αλληλεπίδραση τους. Κατόπιν, δημιουργήθηκε το προσχέδιο της εργασίας με τον καταμερισμό κεφαλαίων, ενοτήτων και υποενοτήτων. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκαν πολλαπλές επισκέψεις στο πεδίο έρευνας με στόχο την παρατήρηση και καταγραφή των συμπεριφορών των ατόμων σε αυτόν καθώς και των διαφορετικών τρόπων χρήσης του. Αυτό σε συνδυασμό με την βιβλιογραφική επισκόπηση οδήγησαν στην δημιουργία των οδηγιών συνέντευξης και εν συνεχεία στην επιλογή του δείγματος. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν 12 ημι-δομημένες συνεντεύξεις με τέσσερις γυναίκες, τέσσερις άντρες και τέσσερα άτομα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ. Οι συνεντεύξεις αποκωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν συγκριτικά και οδήγησαν στην ανάπτυξη των συμπερασμάτων της μελέτης.

Τα ερευνητικά ευρήματα αναδεικνύουν τη διαφορετική χρήση του δημόσιου χώρου από τα άτομα ανάλογα με την έμφυλη ταυτότητά τους. Συγκεκριμένα, τα άτομα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ, λόγω των κοινωνικών διακρίσεων με τις οποίες έχουν έρθει αντιμέτωπα κατά τη διάρκεια της ζωής τους, πολλές φορές επιλέγουν μια στρατηγική χωρικής αυτοπεριθωριοποίηση, όπως για παράδειγμα πηγαίνοντας στο πάρκο κυρίως τις βραδινές ώρες. Παρ'όλα, τα άτομα με τα οποία συνομίλησα δεν αξιολογούν τέτοιες στρατηγικές αρνητικά ούτε περιγράφουν αυτές τις στρατηγικές ως μειονεξία. Ταυτόχρονα παρατηρούμε διαφορές στα βιώματα και τα συναισθήματα και μεταξύ αντρών και γυναικών. Συγκεκριμένα οι γυναίκες που δεν ανήκουν στο «ισχυρό» φύλο, αυτό των ανδρών, αισθάνονται μεγαλύτερη ευαλωτότητα στο χώρο του πάρκου ενώ κάποιες από τις συνομιλήτριες μου ανέφεραν ότι

έχουν υπάρξει θύματα επιθέσεων κάτι που έχει επηρεάσει τον τρόπο που χρησιμοποιούν και βιώνουν τον χώρο του πάρκου. Οι άνδρες εμφανίζονται ως κυρίαρχο φύλο, χωρίς όμως να εκλείπουν πλήρως αισθήματα φόβου.

Λέξεις κλειδιά: δημόσιος χώρος, αστικά πάρκα, έμφυλες ταυτότητες, κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ, Πεδίο του Άρεως

Abstract

This paper aims to study the meaning and function of urban public space in the centre of Athens through the different experiences, perceptions and different meanings attributed to it by the adult social subjects who frequent it. More specifically, focusing on urban parks and in particular on the park of Areos Field, the aim of the research is to investigate possible differences in the use of public space, the perceptions in relation to it, as well as the feelings created during its use, in relation to the gender identity of the subjects.

The methodology followed in this study is as follows: First, the international and Greek literature on the concepts of public space and gender identities and, on the other hand, on their interaction was studied. Then, the draft of the paper was created with the division of chapters, sections and subsections. Then, multiple visits to the research field were carried out in order to observe and record people's behaviours in it and the different ways of using it. This combined with the literature review led to the creation of the interview guides and subsequently to the selection of the sample. Specifically, 12 semi-structured interviews were conducted with four women, four men and four trans people. The interviews were decoded and analysed comparatively and led to the development of the study's findings.

The research findings highlight the different use of public space by individuals depending on their gender identity. In particular, individuals from the LGBTQ community, due to the social discrimination they have faced throughout their lives, often choose a strategy of spatial self-limitation, such as going to the park mainly in the evening hours. Nevertheless, the people I talked to do not evaluate such strategies negatively nor do they describe these strategies as inferiority. At the same time, we observe differences in experiences and feelings between men and women. In particular, women who do not belong to the 'strong' gender, that of men, feel more vulnerable in the park area, while some of my interviewees reported that they have been victims of attacks which has affected the way they use and experience the park area. Men appear to be the dominant gender, but feelings of fear are not completely absent.

Key words: public space, urban parks, gender identities, LGBTQ community, Field of Areos

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Απεικόνιση Τοποθεσίας του Πεδίου του Άρεως

Πηγή:<https://cityplaces.gr>

Χάρτης 2: Τοπογραφικό Σχέδιο Πάρκου (2018)

Πηγή: Ιστοσελίδα της Υπερνομαρχίας Αθηνών- Πειραιώς

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΛΟΑΤΚΙ LGBTQ	Ακρωνύμιο που χρησιμοποιείται για την κοινότητα των Λεσβιών (Lesbian), των Ομοφυλόφιλων (Gay), των Αμφιφυλόφιλων (Bisexual), των Τρανς (Trans), των Κουίρ (Queer) και των Ίντερσεξ (Intersex).
-----------------	--

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην ανθρωπογεωγραφία και στην κοινωνική γεωγραφία ειδικότερα, το αντικείμενο της έρευνας δεν περιορίζεται στην εξέταση της φυσικής επιφάνειας της γης, αλλά ασχολείται περισσότερο με το χώρο ή με τους τόπους και πως αυτοί παράγονται. Υπό αυτό το πρίσμα, ο χώρος γίνεται νοητός τόσο ως φυσική οντότητα, αλλά και ως πεδίο σχέσεων και διαδικασιών. Μπορεί να αναφέρεται σε μία συγκεκριμένη φυσική ενότητα (π.χ. όγκοι, εκτάσεις) είτε σε μία αφηρημένη σχέση μεταξύ γεγονότων (π.χ. ακτίνα επιρροής μιας πόλης, πλέγμα κοινωνικών δικτύων). (Λεοντίδου 2005). Συνεπώς ο χώρος δεν μπορεί να εκλαμβάνεται απλώς ως ένα ουδέτερο μέσο όπου εκφράζονται κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαδικασίες. Αντίθετα συγκροτεί, ευνοεί-εμποδίζει, διαμεσολαβεί τις κοινωνικές σχέσεις και χαρακτηρίζεται από άνισες κοινωνικές διαρθρώσεις.

Η ταυτότητα φύλου είναι μια σύνθετη και πολύπλευρη έννοια που επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Στην έρευνα έχουν υιοθετηθεί πιο περιεκτικές και πολυδιάστατες εννοιολογήσεις της ταυτότητας φύλου που ενσωματώνουν διάφορες διαστάσεις του φύλου, συμπεριλαμβανομένου του σεξουαλικού προσανατολισμού και της έκφρασης φύλου. Επίσης, οι έμφυλες ταυτότητες κατασκευάζονται και εκτελούνται σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Οι κοινωνικοί ρόλοι, οι πολιτιστικές προσδοκίες και τα στερεότυπα φύλου παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των ταυτοτήτων φύλου και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα εκτελούν το φύλο τους σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Το φύλο εισέρχεται επίσης σε όλες τις κοινωνικές σχέσεις, επηρεάζοντας την ταυτότητα, τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες των ατόμων.

Παρά τις διαφωνίες και τις συζητήσεις σχετικά με τον επιστημονικό λόγο για την ταυτότητα φύλου, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο η ανάγκη προώθησης της έρευνας στην κοινωνική ψυχολογία των σεξουαλικών προσανατολισμών και των ταυτοτήτων φύλου, συμπεριλαμβανομένης της κατανόησης των πολυπλοκοτήτων και των διασταυρώσεων της ταυτότητας φύλου. Επιπλέον, είναι σημαντικό να συγκεντρωθούν οι φωνές διαφορετικών παραγόντων για τη διαμόρφωση μελλοντικών δράσεων για την ισότητα των φύλων στην υγεία και σε άλλους τομείς.

Ειδικότερα στην επιστήμη της Ανθρωπογεωγραφίας, η ταυτότητα φύλου έχει γίνει όλο και πιο σημαντικό θέμα συζήτησης τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα σε σχέση με τον δημόσιο χώρο. Με την έννοια του δημόσιου χώρου εννοείται οποιοσδήποτε χώρος που είναι ανοιχτός στο

κοινό, όπως πάρκα, δρόμοι και δημόσιες εγκαταστάσεις (Ρηγόπουλος,2021).Η ταυτότητα φύλου, από την άλλη πλευρά, αναφέρεται στην εσωτερική αίσθηση ενός ατόμου για το φύλο του, η οποία μπορεί να μην ευθυγραμμίζεται απαραίτητα με το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννηση.

Αυτή η ερευνητική εργασία διερευνά τη σχέση μεταξύ ταυτότητας φύλου και δημόσιου χώρου, εστιάζοντας συγκεκριμένα σε τέσσερις βασικούς τομείς: δημόσιος χώρος και ταυτότητα φύλου, σχέση ταυτότητας φύλου και δημόσιας ασφάλειας, πρόσβαση σε δημόσιες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες και διακρίσεις και παρενόχληση στο δημόσιο χώρο. Η εργασία εξετάζει επίσης τον πιθανό ρόλο της υπεράσπισης και της αλλαγής πολιτικής στη βελτίωση των εμπειριών ατόμων με μη δυαδικές ταυτότητες φύλου στον δημόσιο χώρο. Μέσω μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης αυτών των θεμάτων, η παρούσα Ερευνητική εργασία επιδιώκει να ρίξει φως στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με μη δυαδικές ταυτότητες φύλου στην πρόσβαση και χρήση του δημόσιου χώρου, καθώς και να παρέχει πιθανές λύσεις για τη δημιουργία δημοσίων χώρων χωρίς αποκλεισμούς. Αποσκοπεί στη διερεύνηση των αντιλήψεων των δύο φύλων σχετικά με την έννοια του δημόσιου χώρου, τη χρήση αυτού, καθώς και το αίσθημα ασφάλειας ή φόβου που δημιουργείτε σε αυτόν.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη της σημασίας και της λειτουργίας ενός αστικού δημόσιου χώρου στο κέντρο της Αθήνας μέσα από τις διαφορετικές εμπειρίες, αντιλήψεις αλλά και τα διαφορετικά νοήματα που του αποδίδονται σε αυτόν από τα ενήλικα κοινωνικά υποκείμενα που συχνάζουν σε αυτόν. Ειδικότερα, εστιάζοντας στα αστικά πάρκα και πιο συγκεκριμένα στο πάρκο του Πεδίου του Άρεως, στόχος της έρευνας είναι να διερευνήσει τις πιθανές διαφοροποιήσεις στη χρήση του δημόσιου χώρου, τις αντιλήψεις των ατόμων σε σχέση με αυτόν, καθώς επίσης και τα συναισθήματα που τους δημιουργούνται κατά τη χρήση του χώρου σε σχέση με την έμφυλη διάσταση των υποκειμένων.

Αναλυτικότερα, το κύριο ερευνητικό ερώτημα στο οποίο καλείται να απαντήσει η παρούσα εργασία είναι το εξής: «Πώς διαφοροποιούνται τα βιώματα και τα συναισθήματα των ατόμων ανάλογα με την έμφυλη διάστασή τους σε ό,τι αφορά στη χρήση του δημόσιου χώρου σε ένα αστικό πάρκο;».

Προκειμένου να εξειδικευτεί αυτό το ερευνητικό ερώτημα και να γίνει πιο εύκολη η υλοποίηση της έρευνας δημιουργήθηκαν τρεις άξονες-ερευνητικά υποερωτήματα, τα οποία καλύπτουν όλο το φάσμα του αρχικού ερωτήματος. Αναλυτικά, αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. Με ποιο τρόπο και με ποια συχνότητα χρησιμοποιείται ο δημόσιος χώρος του αστικού πάρκου του Πεδίου του Άρεως από τα άτομα;
2. Ποιες εμπειρίες έχουν δημιουργηθεί σε αυτά κατά τη χρήση του εν λόγω χώρου;
3. Τι συναισθήματα βιώνει κάποιος όταν βρίσκεται σε αυτόν τον χώρο;

Μεθοδολογικά η μελέτη βασίζεται σε παρατήρηση και 12 ημιδομημένες συνεντεύξεις συνεντεύξεις, με τέσσερις γυναίκες, τέσσερις άντρες και τέσσερα άτομα που εντάσσονται στην κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ. Οι συνεντεύξεις αποκωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν συγκριτικά και οδήγησαν στην ανάπτυξη των συμπερασμάτων της μελέτης. Η δομή της έρευνας αρθρώνεται σε τέσσερα μέρη. Αρχικά, στα πρώτα κεφάλαια αναπτύσσεται το θεωρητικό πλαίσιο και παρατίθεται η εκτεταμένη βιβλιογραφική επισκόπηση (κεφάλαιο 1-3). Ακολούθως, στο κεφάλαιο τέσσερα παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Στο επόμενο κεφάλαιο παρατίθενται τα αποτελέσματα και τέλος η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα καθώς και προτάσεις για πιθανές μελλοντικές κατευθύνσεις στη σχετική έρευνα στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 1ο: Θεωρητικό πλαίσιο-εννοιολογικοί προσδιορισμοί ταυτοτήτων

1.1. Φύλο

Το βιολογικό φύλο (sex) ορίζεται ως το σύνολο των βιολογικών χαρακτηριστικών τα οποία χρησιμοποιούνται για να αναθέσουν σε ένα άτομο το φύλο κατά τη γέννηση με όρους ιατρικούς. Από την άλλη πλευρά, το κοινωνικό φύλο (gender) είναι η κοινωνική κατασκευή που αφορά στους ρόλους, συμπεριφορές, νόρμες, δραστηριότητες και χαρακτηριστικά τα οποία η εκάστοτε κοινωνία, κουλτούρα ή/και τάξη κάποιας δεδομένης ιστορικής περιόδου αποδίδει ως «τυπικά» της γυναίκας και του άνδρα. Ταυτότητα φύλου (gender identity) είναι η εσωτερική αίσθηση που έχει ένα άτομο για το φύλο του (Buiten - Naidoo, 2020:60). Στην παρούσα εργασία όταν αναφέρεται η έννοια του φύλου εννοείται το κοινωνικό φύλο (gender). Η έννοια του φύλου είναι ένα θέμα μελέτης σε πολλές κοινωνικές επιστήμες, συμπεριλαμβανομένης της ανθρωπογεωγραφίας, της ανθρωπολογίας, της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας, της πολιτικής επιστήμης και της οικονομίας. Η ανθρωπολογία έχει μια μακρόχρονη παράδοση στη μελέτη του φύλου σε διαπολιτισμικά πλαίσια και στη διερεύνηση της διασταύρωσής του με τη φυλή, την τάξη και τη σεξουαλικότητα. Αναλύει το φύλο μέσω του συνόλου των πρακτικών που φέρνουν τις αναπαραγωγικές διακρίσεις μεταξύ των σωμάτων στις κοινωνικές διαδικασίες (Buiten - Naidoo, 2020:65). Η ψυχολογία προσέγγιζε παραδοσιακά το φύλο ως μια δυαδική και βιολογική έννοια, αλλά έχει επικριθεί για την παραμέληση των κοινωνικών και πολιτισμικών πτυχών του φύλου. Η κοινωνιολογία έχει επικεντρωθεί περισσότερο στη μελέτη της ανισότητας των φύλων, των ρόλων και των προσδοκιών των φύλων και της βίας με βάση το φύλο (Morgan - Davis-Delano, 2016: 8). Η κοινωνιολογία εξετάζει πώς η κοινωνία επηρεάζει την κατανόηση και την αντίληψή μας για τις διαφορές μεταξύ αρρενωπότητας και θηλυκότητας. Το φύλο μελετάται μέσω διαφορετικών διαστάσεων, όπως οι σχέσεις εξουσίας, οι πολιτισμικοί κανόνες και οι κοινωνικές δομές σε αυτούς τους κλάδους. Ποσοτικές μέθοδοι, όπως έρευνες πληθυσμού και ημερολόγια χρήσης χρόνου, χρησιμοποιούνται για τη μελέτη άμεσων μετρήσεων της ανισότητας των φύλων στις κοινωνικές επιστήμες. Οι εθνογραφικές μέθοδοι, όπως η επιτόπια εργασία και η παρατήρηση, χρησιμοποιούνται για τη μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι «κάνουν» το φύλο. Ποιοτικές μέθοδοι, όπως οι ατομικές συνεντεύξεις, χρησιμοποιούνται για να κατανοήσουν πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την ταυτότητα φύλου τους ή για να εμβαθύνουν στις εμπειρίες τους ως προς το φύλο.

Ωστόσο, υπάρχουν ζητήματα με τον τρόπο με τον οποίο μελετάται το φύλο στην ανθρωπολογία, την κοινωνιολογία, την ψυχολογία και άλλες κοινωνικές επιστήμες. Για παράδειγμα, οι κοινωνικές επιστήμες και η ψυχολογία μαστίζονται από περιορισμένη έρευνα για την ταυτότητα φύλου. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το φύλο είναι κοινωνικά κατασκευασμένο και ποικίλλει μεταξύ των πολιτισμών. Η βιολογία μπορεί να επηρεάσει την κατασκευή των ρόλων των φύλων (Buiten - Naidoo, 2020:62). Η φεμινιστική οπτική παράγεται και κυκλοφορεί σε κάθε κλάδο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, συμβάλλοντας σε σημαντικές προόδους της γνώσης σε πολλούς τομείς (Morgan - Davis-Delano, 2016: 12). Η αναγνώριση της φεμινιστικής σκέψης και της έρευνας για το φύλο ως έγκυρης γνώσης σε διαφορετικούς επιστημονικούς τομείς παραμένει αμφισβητούμενη, βαθύτερη από τις ατομικές προτιμήσεις ή προκαταλήψεις. Η φεμινιστική έρευνα έχει προσφέρει νέα εμπειρικά στοιχεία, νέες θεωρίες, προοπτικές και συζητήσεις σε διαφορετικούς κλάδους.

Το φύλο, ακόμη, είναι μια σύνθετη και πολύπλευρη κατασκευή που έχει μελετηθεί από ποικίλα πεδία. Πριν από τη νεωτερικότητα, οι ρόλοι των φύλων δεν ήταν τόσο σταθεροί, και άνδρες και γυναίκες εργάζονταν ο ένας δίπλα στον άλλο σε φάρμες κάνοντας παρόμοιες εργασίες. Ωστόσο, με τη νεωτερικότητα ήρθε εδραιωμένη η ανισότητα των φύλων, η οποία οδήγησε στα κοινωνικά νοήματα που συνδέονται με τις έννοιες του ανδρισμού και της θηλυκότητας (Buiten - Naidoo, 2020:68). Το φύλο δεν αφορά μόνο τις βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Μάλλον, περιλαμβάνει την κατανόηση των κοινωνικών εμπειριών, των πολιτισμικών κανόνων, των συμπεριφορών και των ενσωματωμένων προτιμήσεων του ατόμου. Το φύλο είναι μια προσωπική ταυτότητα που δεν μπορεί να υπαγορευτεί σε άτομα. Η πολιτιστική μεταβλητότητα σε χρόνο και τόπο δείχνει ότι υπάρχουν πολλές άλλες κατηγορίες και κατανοήσεις φύλου, οι οποίες συχνά αγνοούνται ή περιθωριοποιούνται από την κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα. Το κοινωνικό σύστημα του φύλου προσπαθεί να ελέγξει αυτές τις ταυτότητες και εκφράσεις, δεικνύοντας ανισότητες και στερεότυπα (Fothergill, 2012:667). Επιπλέον, η ανισότητα εντός του σπιτιού σε σχέση με την οικογενειακή ζωή δεν ήταν τόσο έντονη στο παρελθόν, γεγονός που υπογραμμίζει πώς οι ρόλοι των φύλων είναι κοινωνικά κατασκευασμένοι και μπορούν να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου. Συνολικά, αυτά τα πεδία έχουν συμβάλει σε μια πιο διαφοροποιημένη κατανόηση του φύλου ως σύνθετης κατασκευής που υπερβαίνει τις βιολογικές διαφορές και επηρεάζεται από πολιτισμικούς κανόνες, κοινωνικοποίηση και προσωπική ταυτότητα (Fothergill, 2012:673).

Το φύλο αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή που ποικίλλει ανάλογα με το χρόνο, τον τόπο και τους πολιτισμούς. Διαμορφώνεται από την κοινωνία με άκαμπτους τρόπους, αλλά δεν υπάρχει εγγενής βιολογικός παραγοντας που να καθορίζει τις διαφορές στην κοινωνικές βιώσεις του φύλου. Η νευρολογία και η βιολογία δεν καθορίζουν το φύλο, παρά τη χρήση βιολογικού ντετερμινισμού για την ακύρωση των εμπειριών των ετερόφυλων ατόμων. (Buiten - Naidoo, 2020:65). Μια θεωρητική προοπτική για το φύλο είναι ότι δεν είναι κοινωνικό αλλά ψυχικό, όπως αποδεικνύεται από τη διάγνωση της δυσφορίας του φύλου. Αυτή η άποψη υποδηλώνει ότι η ανάγκη προσαρμογής δεν οφείλεται σε κοινωνικά πρότυπα αλλά σε ψυχική επιβεβαίωση. Ωστόσο, η δυσφορία του φύλου έχει αμφισβητηθεί στην ψυχολογική βιβλιογραφία, και ορισμένοι υποστηρίζουν ότι το φύλο είναι ένα κοινωνικό κατασκεύασμα και όχι ένα νοητικό κατασκεύασμα.

Μια άλλη προοπτική υποδηλώνει ότι η ανατομία μπορεί να σχετίζεται περισσότερο με την κοινωνική θέση παρά με το φύλο, το οποίο δεν είναι σωματικά ορατό χαρακτηριστικό. Η ταυτότητα φύλου μπορεί να έρχεται άμεσα ενάντια στην κοινωνία και να είναι το αντίθετο από αυτό που υπαγορεύει η κοινωνία (Jayachandran, 2015: 4). Οι κανόνες φύλου επιβάλλονται σε άτομα σε διαφορετικούς πολιτισμούς και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, με αποτέλεσμα η ανθρώπινη συνείδηση να δει τον εαυτό της με όρους φύλου. Τα άτομα που εντάσσονται στην LGBTQ κοινότητα βιώνουν δυσφορία όταν η συνείδηση του φύλου τους δεν ευθυγραμμίζεται με τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Ωστόσο, οι τρανς γυναίκες δηλώνουν ότι είναι γυναίκες και μπορούν να έχουν διάφορες εκφράσεις αρρενωπότητας, θηλυκότητας και ανδρόγυνου. Επιπλέον, η συνείδηση του φύλου συνδέεται με τα εξωτερικά γεννητικά όργανα και τα δευτερεύοντα χαρακτηριστικά του φύλου (Jayachandran, 2015:14).

1.2. Έμφυλες ταυτότητες

Η ταυτότητα φύλου είναι μια σύνθετη και πολύπλευρη κατασκευή που έχει μελετηθεί εκτενώς στις κοινωνικές επιστήμες (Γκασούκα, 2001:6). Οι ερευνητές/τριες έχουν διερευνήσει διάφορες πτυχές της ταυτότητας φύλου, συμπεριλαμβανομένης της επίγνωσης του φύλου, της επισήμανσης και της σταθερότητας, καθώς και της συναισθηματικής αίσθησης του εαυτού του ως άνδρα ή γυναίκας ή της επιθυμίας να είναι άνδρας ή γυναίκα. Η έννοια του Kohlberg για τη σταθερότητα του φύλου και οι απόψεις του έμφυλου σχήματος συνέβαλαν καθοριστικά στην κατανόηση της βασικής κατανόησης του φύλου (Blakemore et al., 2013:6). Η ανάπτυξη

ταυτότητας φύλου υπήρξε κεντρικό επίκεντρο της έρευνας και της συζήτησης στις κοινωνικές επιστήμες, με τις ταυτότητες φύλου να θεωρούνται κοινωνικές ταυτότητες που εξαρτώνται από την κοινωνική αλληλεπίδραση και την κοινωνική αναγνώριση. Οι ταυτότητες φύλου προκύπτουν από τις σχέσεις μας με άλλους ανθρώπους και επηρεάζονται από το πώς κατανοούμε τον εαυτό μας σε σχέση με τους άλλους. Η δημιουργία μιας ετικέτας για ένα άτομο με βάση την ταυτότητα φύλου μπορεί να το κάνει να κατευθύνει τη συμπεριφορά του εντός περιορισμένων περιορισμών (El-Sayed, 2017:113).

Το φύλο κατασκευάζεται κοινωνικά σύμφωνα με τη θεωρία του κοινωνικού κονστρουξιονισμού, η οποία είναι μια βασική θεωρία που χρησιμοποιείται από τους κοινωνιολόγους για την κατανόηση του φύλου μέσα σε ιστορικά και πολιτισμικά πλαίσια. Το φύλο δεν είναι ένα σταθερό ή έμφυτο γεγονός, αλλά ποικίλλει ανάλογα με το χρόνο και τον τόπο (El-Sayed, 2017:131). Η εικόνα σώματος σχετίζεται με την ανάπτυξη της ταυτότητας φύλου των παιδιών, ωστόσο δεν περιλαμβάνεται συνήθως σε μοντέλα και μέτρα που σχετίζονται με διάφορες πτυχές της ταυτότητας φύλου, όπως η τυπικότητα του φύλου. Επομένως, η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να στοχεύει στην ενσωμάτωση της ιδέας της εικόνας του σώματος πιο άμεσα σε θεωρίες και μελέτες για την ταυτότητα φύλου (Ahmad – Karim, 2019: 219).

Η ταυτότητα φύλου είναι η αυτοαντίληψη ενός ατόμου ως άνδρα, γυναίκας, αγόρι, κορίτσι ή κάποιος συνδυασμός αυτών. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η ταυτότητα φύλου διακρίνεται από το βιολογικό φύλο. Για τα περισσότερα άτομα, η ταυτότητα φύλου και το βιολογικό φύλο αντιστοιχούν συμβατικά. Ωστόσο, ορισμένα άτομα βιώνουν ελάχιστη ή καθόλου σχέση μεταξύ του φύλου και του φύλου. Υπάρχουν πολλαπλές ταυτότητες φύλου και ποικίλλουν, καθώς μερικά άτομα μπορεί να έχουν ταυτότητα φύλου που είναι διαφορετική από αυτή που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση (Kuper et al., 2012:244). Επιπλέον, μερικοί άνθρωποι μπορεί να βιώσουν μια ταυτότητα φύλου που είναι περίπλοκη και μοναδική. Υπάρχουν ταυτότητες φύλου που δεν μπορούν να περιγραφούν χρησιμοποιώντας την υπάρχουσα γλώσσα. Το Trigender είναι ένας όρος ταυτότητας φύλου που δεν προσδιορίζει ποια φύλα περιλαμβάνονται, αλλά υποδηλώνει ότι υπάρχουν τρεις ταυτότητες ταυτόχρονα ή με την πάροδο του χρόνου (El-Sayed, 2017:141). Το Polygender είναι μια ταυτότητα φύλου που υποδηλώνει την εμπειρία πολλαπλών ταυτοτήτων φύλου, αλλά ο όρος δεν προσδιορίζει ποια φύλα περιλαμβάνονται στην ταυτότητα ενός ατόμου (El-Sayed, 2017:142). Οι μη δυαδικές

ταυτότητες φύλου δεν περιλαμβάνουν κανέναν ή και τους δύο άνδρα/αγόρι και γυναίκα/κορίτσι, και πολλοί άνθρωποι έχουν ταυτότητες φύλου που δεν συνδέονται συμβατικά με το βιολογικό τους φύλο. Το να έχετε μια γυναικεία ταυτότητα φύλου που είναι διαφορετική από το φύλο ή το φύλο που αποδόθηκε κατά τη γέννηση είναι επίσης μία από τις διαφορετικές ταυτότητες φύλου. Υπάρχουν περισσότερες από δύο ταυτότητες φύλου και υπάρχουν και άλλες ετικέτες φύλου που εμπίπτουν στην ομπρέλα πολλών φύλων, αν και δεν αναφέρονται στο κείμενο.

Η ταυτότητα φύλου είναι μια θεμελιώδης πτυχή της ταυτότητας ενός ατόμου και μπορεί να διαμορφώσει σημαντικά τις εμπειρίες κάποιου σε δημόσιους χώρους. Η κοινωνία επιβάλλει προσδοκίες για το πώς τα άτομα πρέπει να εκφράζουν την ταυτότητα φύλου τους σε δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένης της ένδυσης, της συμπεριφοράς και των τρόπων συμπεριφοράς. Αυτές οι προσδοκίες συνδέονται με το να είναι είτε αρσενικό είτε θηλυκό και τα άτομα που δεν συμμορφώνονται με αυτές τις προσδοκίες μπορεί να αντιμετωπίσουν διακρίσεις ή παρενόχληση (Blondeel et al., 2018: 32). Οι Genderqueer άνθρωποι βιώνουν και εκφράζουν το φύλο με διαφορετικούς τρόπους, και αυτή η εξωτερική εμφάνιση μπορεί ή όχι να συμμορφώνεται με κοινωνικά καθορισμένες συμπεριφορές και χαρακτηριστικά. Η έκφραση φύλου είναι ένας τρόπος για τα άτομα να εκφράσουν την ταυτότητα φύλου τους σε δημόσιους χώρους και μπορεί είτε να ταιριάζει είτε να ανατρέψει τις κοινωνικές προσδοκίες για το φύλο του ατόμου (Lacey et al., 2013:109).

Η ταυτότητα φύλου μπορεί επίσης να διαμορφώσει την εξωτερική εμφάνιση ενός ατόμου μέσω της κοινωνικής μετάβασης ή της τροποποίησης του σώματός του μέσω ιατρικών παρεμβάσεων ώστε να ευθυγραμμιστεί με την εσωτερική του γνώση για το φύλο (Ahmad – Karim, 2019: 224). Η σωστή χρήση των όρων ταυτότητας φύλου, συμπεριλαμβανομένων των αντωνυμιών, είναι ζωτικής σημασίας για τη σηματοδότηση της ευγένειας και της αποδοχής προς τα άτομα οποιασδήποτε ταυτότητας φύλου. Η χρήση των σωστών αντωνυμιών κάποιου είναι ένας τρόπος σεβασμού και αναφοράς σε αυτούς με τρόπο που να είναι συνεπής και αληθινός με αυτό που είναι (Kuper et al., 2012:246). Συνολικά, οι ταυτότητες φύλου μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα βιώνουν τους δημόσιους χώρους, επηρεάζοντας τα πάντα, από τη συμπεριφορά τους έως τη φυσική τους παρουσίαση (El-Sayed, 2017:119).

Κεφάλαιο 2ο: Έμφυλες ταυτότητες και δημόσιος χώρος

2.1. Ο ρόλος της γυναίκας στο δημόσιο χώρο

Η κατάσταση της ισότητας των φύλων στον δημόσιο χώρο είναι ένα σύνθετο ζήτημα με ποικίλους παράγοντες. Στις παραδοσιακές γειτονιές, οι συμπεριφορές των γυναικών σε δημόσιους χώρους είναι πιο περιορισμένες από τις συμπεριφορές των ανδρών όσον αφορά την προσωπική έκφραση, την κοινωνική αλληλεπίδραση και τη σωματική δραστηριότητα (Jalalkamali - Doratli, 2022:8). Ωστόσο, οι γυναίκες σε αυτές τις γειτονιές αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως ίσες με τους άνδρες όσον αφορά την καταλληλότητα των συμπεριφορών στο δημόσιο χώρο με βάση το κοινωνικο-πολιτισμικό τους πλαίσιο και δίνουν ατομική αξία σε ορισμένες συμπεριφορές. Η ισλαμική κουλτούρα και οι τοπικοί κοινωνικοί κανόνες περιορίζουν περαιτέρω τις συμπεριφορές των γυναικών στο δημόσιο χώρο, δημιουργώντας ένα περιβάλλον όπου μπορεί να κινδυνεύουν από απομόνωση ή κίνδυνο.

Εν τω μεταξύ, τα άτομα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο μπορεί να αντιμετωπίσουν συγκρούσεις και ανασφαλείς καταστάσεις στις δημόσιες τουαλέτες (Brant – Willox, 2022:5).

Για να βελτιωθεί η ασφάλεια και η ένταξη, οι δημόσιοι χώροι θα πρέπει να στοχεύουν στο να είναι φιλόξενοι για όλα τα φύλα παρέχοντας τις απαραίτητες ανέσεις, όπως τουαλέτες που να περιλαμβάνουν το φύλο και χώρους πολλαπλών χρήσεων που περιλαμβάνουν επιχειρήσεις, αναψυχή και κατοίκους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τρέχουσα κατάσταση της ισότητας των φύλων στον δημόσιο χώρο δεν είναι ξεκάθαρη από το συγκεκριμένο κείμενο, αν και η έρευνα έχει δείξει ότι η συμπεριφορά του δημόσιου χώρου είναι σημαντικά φυλετική στις παραδοσιακές γειτονιές (Jalalkamali - Doratli, 2022:3). Απαιτείται περισσότερη έρευνα για την πλήρη κατανόηση της πολυπλοκότητας της ισότητας των φύλων στον δημόσιο χώρο.

Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πολυάριθμες προκλήσεις στους δημόσιους χώρους, οι οποίες απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή για να γίνουν οι δημόσιοι χώροι πραγματικά συμπεριλαμβανομένου του φύλου. Οι γυναίκες τείνουν να περιηγούνται σε ένα διαφορετικό σύνολο κοινωνικών καταστάσεων όταν βρίσκονται σε δημόσιο χώρο και ο τρόπος που χρησιμοποιούν τους δημόσιους χώρους είναι μοναδικός (Latham - Layton, 2019:8). Οι γυναίκες συχνά αντικειμενοποιούνται και βλέπονται μόνο μέσα από το ανδρικό βλέμμα, στερώντας τους την πλήρη υποκειμενικότητα στον αστικό χώρο. Αναμένεται να περπατούν μέσα στην πόλη με γρήγορους ρυθμούς με το κεφάλι τους κάτω, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί ως μια μορφή παρενόχλησης από μόνη της. Τα θέατρα και τα καφενεία, τυπικοί χώροι συγκέντρωσης

της αστικής τάξης, παραμένουν ανδροκεντρικά περιβάλλοντα όπου οι γυναίκες αντιμετωπίζονται μόνο ως διακοσμητικό αξεσουάρ ενός άνδρα (Carrera - Castellaneta, 2013:5). Επιπλέον, οι γυναίκες δεν επιτρέπονται σε δημόσιους χώρους χωρίς την παρουσία άνδρα που τις επιβλέπει, γεγονός που περιορίζει την ελευθερία και την κινητικότητα τους.

Τα χρήματα για την κατανομή των νέων που προορίζονται για κορίτσια συχνά επενδύονται σε εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται κυρίως από αγόρια και νεαρούς άνδρες, περιθωριοποιώντας περαιτέρω τις νέες γυναίκες (Shaftoe, 2012:4). Η δημιουργία χώρων όπου οι γυναίκες αισθάνονται ότι ανήκουν είναι ζωτικής σημασίας για την ένταξη και την ευημερία των δημόσιων χώρων. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν επίσης προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά, δημόσιες υπηρεσίες και ευκαιρίες δίκαια και οικονομικά σε δημόσιους χώρους. Η ασφάλεια αποτελεί βασικό μέλημα για τις γυναίκες σε δημόσιους χώρους καθώς η βία κατά των γυναικών έχει αυξηθεί έως και 30% (Carrera - Castellaneta, 2013:6). Τα χαρακτηριστικά του δομημένου περιβάλλοντος επηρεάζουν τις εμπειρίες των γυναικών σε δημόσιους χώρους, επεκτείνοντας σε αγορές και πωλήσεις. Οι αστικοί χώροι είναι κοινωνικά κατασκευασμένοι και έμφυλοι, γεγονός που επηρεάζει τις εμπειρίες των γυναικών σε δημόσιους χώρους. Χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και οι επιθυμίες των κοριτσιών και των νεαρών γυναικών, οι δημόσιοι χώροι μπορεί να μην περιλαμβάνουν αποκλεισμούς. Το Μανιφέστο «Δικαίωμα των Γυναικών στην Πόλη» στοχεύει να υποστηρίξει την οικονομική αυτονομία και τα δικαιώματα των γυναικών στους δημόσιους χώρους (Latham - Layton, 2019:8).

Οι κοινωνικοί κανόνες και οι ρόλοι των φύλων που διαμορφώνουν τους δημόσιους χώρους έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις εμπειρίες των γυναικών σε αυτούς τους χώρους. Οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη διαμόρφωση της έμφυλης ενσάρκωσης και της κοινωνικο-πολιτιστικής πραγματικότητας, που με τη σειρά τους διαμορφώνουν τους αστικούς δημόσιους χώρους (Jalalkamali - Doratli, 2022:20). Οι οικογένειες διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διδασκαλία αγοριών και κοριτσιών ποιες συμπεριφορές θεωρούνται κατάλληλες για το φύλο τους. Επιπλέον, οι εγγενείς ανισότητες που είναι ενσωματωμένες στη δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων ενισχύουν τις διαδικασίες κοινωνικοποίησης με βάση το φύλο. Όταν ορισμένα πρότυπα συμπεριφοράς επαναλαμβάνονται, γίνονται οι άγραφτοι κανόνες κοινωνικών κανόνων ή προτύπων συμπεριφοράς. Οι κοινωνικοί κανόνες υπαγορεύουν πώς οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να

ενεργούν και να συμπεριφέρονται δημόσια και μπορούν να επηρεάσουν την πρακτική της δημόσιας συμπεριφοράς και αντίστροφα. Μελέτες έχουν βρει ότι οι γυναίκες σε δημόσιους χώρους μπορεί να χρησιμοποιούν συρρικνούμενη, δειλή ή κλειστή γλώσσα του σώματος (Kabeer, 2021: 23). Μπορεί επίσης να αναμένεται από τις γυναίκες να συμμορφώνονται με συγκεκριμένα στερεότυπα στους δημόσιους χώρους, όπως το να είναι ευχάριστες, συνεσταλμένες ή συμπονετικές.

Οι εμπειρίες των γυναικών σε δημόσιους χώρους συχνά διαμορφώνονται από κοινωνικούς κανόνες και ρόλους των φύλων, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε αισθήματα δυσφορίας ή ακόμα και φόβου. Ωστόσο, όταν οι γυναίκες διεκδικούν το δικαίωμά τους να χρησιμοποιούν και να ελέγχουν τον δημόσιο χώρο, μπορούν να αναδιαμορφώσουν αυτό που σημαίνει να είσαι γυναίκα στο δημόσιο. Είναι σημαντικό να αξιολογούνται οι συμπεριφορές του δημόσιου χώρου εντός του πλαισίου και της κουλτούρας τους. Η πρόταση πολιτικών για την εξίσωση των δικαιωμάτων των φύλων σε μια ενιαία γειτονιά μιας πόλης απαιτεί μια περίπλοκη προσέγγιση που εξετάζει ζητήματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς κανόνες και τους ρόλους των φύλων (Jalalkamali - Doratli, 2022:13). Το φύλο είναι ένα σύνολο κοινωνικών προσδοκιών για τη συμπεριφορά, όχι μια ουσιαστική ποιότητα ή ένας σταθερός ρόλος (Kabeer, 2021: 14). Αναγνωρίζοντας τον αντίκτυπο των κοινωνικών κανόνων και των ρόλων των φύλων στις εμπειρίες των γυναικών σε δημόσιους χώρους, μπορούμε να εργαστούμε για τη δημιουργία πιο περιεκτικών και δίκαιων δημόσιων χώρων για όλα τα άτομα.

2.2. Στρατηγικές για την ενίσχυση της συμμετοχής και της ενδυνάμωσης των γυναικών στον δημόσιο χώρο

Η περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών σε δημόσιους χώρους έχει εκτεταμένες επιπτώσεις για την ευημερία τους και την ευρύτερη κοινότητα. Ο φόβος του εγκλήματος και η αίσθηση ευαλωτότητας είναι μερικοί από τους παράγοντες που μπορούν να μειώσουν την παρουσία και τα επίπεδα δραστηριότητας των γυναικών σε δημόσιους χώρους (Jalalkamali - Doratli, 2022:20). Επιπλέον, τα φυσικά χαρακτηριστικά των αστικών δημόσιων χώρων μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά με βάση το φύλο, η οποία μπορεί να ωθήσει τις γυναίκες να τροποποιήσουν τη συμπεριφορά και την παρουσία τους σε τέτοιους χώρους. Η υποταγή των γυναικών συνδέεται συχνά με τα περιορισμένα επίπεδα συμμετοχής και δραστηριότητάς τους σε δημόσιους χώρους. Αυτό σημαίνει ότι ο καθορισμός των δημόσιων χώρων που οι γυναίκες

έχουν δικαίωμα να διεκδικήσουν πρέπει να περιλαμβάνει ένα στοιχείο διασταύρωσης, λαμβάνοντας υπόψη την υπαγωγή των γυναικών στη μειονότητα ή μη μειονοτικές ομάδες, εθνότητα, καταγωγή και κατοικία (Honey-Rosés et al., 2021:268).

Η συμμετοχή των γυναικών στη χάραξη πολιτικής, ιδιαίτερα σε σχέση με τον αστικό χώρο, είναι ζωτικής σημασίας για να γίνουν οι πόλεις πλήρως περιεκτικές. Η περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών σε δημόσιους χώρους έχει αρνητικό αντίκτυπο στην υγεία και την ευημερία τους, την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, την ελευθερία κινήσεων και την ικανότητα συμμετοχής στο σχολείο, την εργασία και τη δημόσια ζωή. Η φεμινιστική επανάσταση που ξεκίνησε τον 20ο αιώνα έφερε αλλαγές στην καθημερινή ζωή σε κανονιστικό, πολιτιστικό, τοπικό και διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, οι ανησυχίες σχετικά με την περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών στον δημόσιο χώρο εξακολουθούν να υφίστανται. Ως εκ τούτου, υπάρχει ανάγκη δημιουργίας νέων χώρων και ευκαιριών για την πολιτική συμμετοχή των γυναικών ώστε να συνειδητοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους για αλλαγή στον αστικό χώρο (D'Souza - McDonough, 2006:34). Επιπλέον, η αμφισβήτηση ετεροτυπικών μοντέλων και η συμπερίληψη της γυναικείας ματιάς και άλλων διαφορών μπορεί να βοηθήσει να γίνουν οι πόλεις πιο φιλόξενοι χώροι για τις γυναίκες.

Για να ενισχυθεί η συμμετοχή και η ενδυνάμωση των γυναικών στον δημόσιο χώρο, είναι ζωτικής σημασίας να αντιμετωπιστούν δομικά εμπόδια όπως οι διακρίσεις και η προκατάληψη των φύλων και να δημιουργηθούν ασφαλείς και χωρίς αποκλεισμούς χώροι όπου οι γυναίκες μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις και τις ιδέες τους χωρίς φόβο τιμωρίας (Kabeer, 2021: 24). Η ενθάρρυνση των γυναικών να διεκδικήσουν ηγετικούς ρόλους σε χώρους και κινήματα πολιτών και η παροχή ευκαιριών καθοδήγησης και κατάρτισης μπορεί να τις βοηθήσει να αναπτύξουν τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση που απαιτούνται για να γίνουν ηγέτες στο δημόσιο χώρο. Η αναγνώριση και ο εορτασμός της συνεισφοράς των γυναικών στο δημόσιο χώρο μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της ιστορικής περιθωριοποίησης των γυναικών σε αυτούς τους χώρους. Επιπλέον, η υποστήριξη της ενημέρωσης της κοινότητας και της κατάρτισης για την ανάπτυξη ικανοτήτων μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή και την πολιτική. Η διασφάλιση ότι οι γυναίκες βρίσκονται σε κάθε τραπέζι όπου λαμβάνονται αποφάσεις είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της συμμετοχής και της ενδυνάμωσής τους στον δημόσιο χώρο.

Η ανάληψη αποφασιστικής δράσης για την ενδυνάμωση και τη δυνατότητα περισσότερων γυναικών να διεκδικήσουν ηγεσία στην πολιτική και τη λήψη αποφάσεων, ακολουθώντας τα χνάρια των πρωτοπόρων γυναικών και η απαίτηση της ένταξης και της ισότητας των γυναικών μπορεί επίσης να είναι επιτυχημένες στρατηγικές για την ενίσχυση της συμμετοχής και της ενδυνάμωσης των γυναικών στον δημόσιο χώρο (Jalalkamali - Doratli, 2022:20). Η ακρόαση και η ενίσχυση των φωνών των γυναικών, ειδικά από μειονοτικές ή περιθωριοποιημένες κοινότητες, μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή και την ενδυνάμωσή τους στον δημόσιο χώρο, ενώ η ενίσχυση των γυναικείων δικτύων και συνασπισμών μπορεί επίσης να είναι αποτελεσματική. Τέλος, η δραστηριοποίηση σε διαδικτυακές πλατφόρμες μπορεί να ενισχύσει τις φωνές των γυναικών, ενώ η αντίσταση ενάντια στη βία και την παρενόχληση γυναικών δημιουργών είναι ζωτικής σημασίας για τη συμμετοχή και την ενδυνάμωσή τους στον δημόσιο χώρο. Η συμμετοχή των γυναικών στα εργατικά συνδικάτα, τον ακαδημαϊκό κόσμο, τα μέσα ενημέρωσης και τη συμμετοχή των πολιτών είναι σημαντική για να λογοδοτήσουν οι κυβερνήσεις, ενώ η συμμετοχή τους σε κινήματα για κοινωνική δικαιοσύνη είναι απαραίτητη για την προώθηση της κοινωνικής αλλαγής. Συνολικά, η δημιουργία ενός πιο περιεκτικού και ενδυναμωτικού δημόσιου χώρου για τις γυναίκες απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που αντιμετωπίζει τόσο τα δομικά όσο και τα ατομικά εμπόδια στη συμμετοχή και ενδυνάμωσή τους.

2.3. Ο ρόλος του άνδρα στο δημόσιο χώρο

Η συμπεριφορά των ανδρών σε δημόσιους χώρους επηρεάζεται από την κουλτούρα και το φύλο. Στους δημόσιους χώρους, οι ανδρικές φωνές μεταφέρουν και κυριαρχούν στα ηχητικά τοπία, και είναι αυτοί που κάνουν το βλέμμα. Η κυριαρχία των ανδρών στους δημόσιους χώρους διευκολύνεται μέσω σχεδιαστικών χαρακτηριστικών που αυξάνουν την ορατότητα και την ευπάθεια των περιθωριοποιημένων ομάδων (Catterall - Azzouz, 2021:8). Επιπλέον, οι άνδρες αναμένεται να είναι πιο εμφανείς σε δημόσιους χώρους σε σύγκριση με τις γυναίκες. Η προσωπική έκφραση, η κοινωνική αλληλεπίδραση και οι σωματικές δραστηριότητες είναι οι τρεις κύριοι τομείς της συμπεριφοράς στο δημόσιο χώρο, που μπορεί να διαφέρουν μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι άνδρες μπορούν να είναι πιο διεκδικητικοί, ανταγωνιστικοί και σκληροί στο κοινό και το επίπεδο άνεσης τους όταν ακολουθούν ορισμένες συμπεριφορές σε αστικούς δημόσιους χώρους διαφέρει από το επίπεδο των γυναικών. Η μελέτη αποκάλυψε μια

ασυμφωνία στη συμπεριφορά των ανδρών σε δημόσιο χώρο μεταξύ δύο πολιτιστικών συνόλων στην ίδια πόλη, παρόλο που έχουν τους ίδιους κανόνες και κανονισμούς (Jalalkamali - Doratli, 2022:6). Για παράδειγμα, οι άνδρες στις παραδοσιακές ισλαμικές κουλτούρες έχουν μεγαλύτερη ελευθερία στη συμπεριφορά τους στον δημόσιο χώρο. Η μελέτη ελέγχει επίσης τον βαθμό στον οποίο η άσκηση αυτών των συμπεριφορών είναι κατάλληλη για τους άνδρες σε κάθε γειτονιά και πώς οι πολιτισμικές διαφορές και οι κοινωνικο-πολιτιστικοί παράγοντες διαμορφώνουν τα στερεότυπα των φύλων και τα εφαρμόζουν στη συμπεριφορά του δημόσιου χώρου. Επομένως, η συμπεριφορά των ανδρών σε δημόσιους χώρους επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως το πολιτισμικό υπόβαθρο, τα κοινωνικά πρότυπα και τα στερεότυπα των φύλων.

Η συμπεριφορά των ανδρών σε δημόσιους χώρους μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ταυτότητα φύλου τους. Αυτή η συμπεριφορά επηρεάζεται από τους κανόνες του φύλου, οι οποίοι ορίζουν την αναμενόμενη συμπεριφορά με βάση το φύλο. Η αγνόηση των δημοσίων κανόνων που βασίζονται στο φύλο μπορεί να οδηγήσει σε κυρώσεις από την κοινωνία, γεγονός που μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ταυτότητα φύλου (Jalalkamali - Doratli, 2022:13). Ωστόσο, οι μελέτες φύλου και η φεμινιστική γεωγραφία στερούνται εστίασης στην πολιτιστική επιρροή στις σχέσεις ανδρών και γυναικών με αστικούς δημόσιους χώρους, γεγονός που υποδηλώνει ότι αυτές οι επιπτώσεις δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς σε αυτούς τους τομείς. Οι ετεροφυλοφιλικές πράξεις που θεωρούνται δεδομένες, όπως το να κρατάμε τα χέρια με έναν σύντροφο, αξιολογούνται προσεκτικά λόγω καταστάσεων και παραγόντων τοποθεσίας (Catterall - Azzouz, 2021:10).

Η αυτολογοκρισία εμφανίζεται σε μεγάλους δρόμους λόγω της αυξημένης ορατότητας και των ηχητικών τοπίων, τα οποία ενισχύουν τους κανόνες και τα στερεότυπα των φύλων (Catterall - Azzouz, 2021:12). Ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες, αποφεύγουν ορισμένες περιοχές λόγω της τρωτότητας που αισθάνονται. Σε μια έρευνα που εξέταζε τις διαφορές μεταξύ των κατοίκων σύγχρονων και παραδοσιακών συνοικιών ως προς το φύλο και την αντιληπτή καταλληλότητα των ονομαστικών συμπεριφορών στον δημόσιο χώρο, ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να βαθμολογήσουν την καταλληλότητα των ονομαστικών συμπεριφορών στον αστικό δημόσιο χώρο σε κλίμακα Likert, όπου μια χαμηλή βαθμολογία έδειχνε ότι η συμπεριφορά δεν έγινε αντιληπτή ως κατάλληλη συμπεριφορά δημόσιου χώρου (Jalalkamali - Doratli, 2022:20). Αν και το κείμενο δεν παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις της

συμπεριφοράς των ανδρών σε δημόσιους χώρους για τις ταυτότητες φύλου, είναι σαφές ότι η συμπεριφορά του δημόσιου χώρου επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από πολιτιστικούς κανόνες και μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις για τις ταυτότητες φύλου.

Οι άνδρες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συμβολή σε αποκλειστικούς δημόσιους χώρους. Συμπεριφορές όπως ο ανδρός και η συζήτηση για γυναίκες είναι κοινές μεταξύ των ανδρών, γεγονός που μπορεί να κάνει τις γυναίκες να αισθάνονται ανεπιθύμητες σε δημόσιους χώρους. Η δημιουργία πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων απαιτεί από τους άνδρες να γνωρίζουν αυτές τις συμπεριφορές και να εργάζονται ενεργά εναντίον τους. Οι άνδρες συχνά περιμένουν από τους ανθρώπους να ακούσουν τις απόψεις τους ανεξάρτητα από την ποιότητά τους ή τη συνάφειά τους, κυριαρχώντας στον χώρο συνομιλίας και αφήνοντας ελάχιστο χώρο στους άλλους να μιλήσουν (Mitchell, 2003:6). Επομένως, οι άνδρες πρέπει να προσέχουν τη συμπεριφορά τους και να επιτρέπουν στις γυναίκες να συμμετέχουν ισότιμα στις συζητήσεις. Οι άντρες θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσουν τη σημασία της ενεργητικής ακρόασης των άλλων και της αναγνώρισης διαφορετικών προοπτικών, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον πιο περιεκτικό. Δουλεύοντας ενεργά ενάντια στις συμπεριφορές αποκλεισμού, οι άνδρες μπορούν να συνεισφέρουν σε δημόσιους χώρους που είναι ανοιχτοί, φιλόξενοι και χωρίς αποκλεισμούς για όλους.

2.4. Η αίσθηση και τα συναισθήματα του άνδρα στο δημόσιο χώρο

Η ταυτότητα φύλου μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα χρησιμοποιούν τον δημόσιο χώρο. Ιστορικά, οι δημόσιοι χώροι έχουν σχεδιαστεί για να δίνουν το προνόμιο των cisgender, των ετεροφυλόφιλων ανδρών, οδηγώντας τις γυναίκες και τα άτομα των κοινοτήτων ΛΟΑΤΚΙ να αισθάνονται ανασφαλείς ή αποκλεισμένοι σε αυτούς τους χώρους (Fraser, 2014:76). Η έρευνα και ο σχεδιασμός με ευαισθησία στο φύλο μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση αυτών των ανισοτήτων στη χρήση του δημόσιου χώρου, όπως φαίνεται από μια μελέτη που εξέτασε τρεις υποθέσεις που σχετίζονται με την επίδραση της ταυτότητας φύλου στην άσκηση συμπεριφορών στο δημόσιο χώρο. Η μελέτη διαπίστωσε ότι οι γυναίκες αισθάνονται πιο ευάλωτες και αποφεύγουν τον δημόσιο χώρο περισσότερο από τους άνδρες, αν και αυτό υποστηρίχθηκε μόνο εν μέρει (Li et al., 2021:954). Επιπλέον, οι γυναίκες είναι συχνά πιο επιφυλακτικές και αποφεύγουν την οπτική

επαφή σε δημόσιους χώρους, ενώ οι άνδρες είναι πιο πιθανό να επιδεικνύουν εδαφική συμπεριφορά.

Η κουλτούρα που δημιουργείται σε δημόσιους χώρους επιδιώκει να διατηρήσει την ταυτότητα φύλου που συμμορφώνεται με ετεροτυπικά πατριαρχικά πρότυπα, με αποτέλεσμα εγγενείς ανισότητες που ενσωματώνονται στη δομή των εκπαιδευτικών συστημάτων. Επιπλέον, οι στάσεις της κοινωνίας απέναντι στους δημόσιους χώρους έχουν δυαδική σκέψη που επηρεάζει την πρόσβαση σε πόρους και χρηματοδότηση, διαιωνίζοντας το στίγμα και περιθωριοποιώντας άτομα με μη συμμορφούμενες ταυτότητες φύλου (Fraser, 2014:76). Ωστόσο, ο χωρίς αποκλεισμούς σχεδιασμός μπορεί να διαταράξει τις δομές και τα συστήματα αποκλεισμού και να κάνει τους δημόσιους χώρους φιλόξενους και να γιορτάζουν τη διαφορετικότητα στην ταυτότητα φύλου και τις εκφράσεις της σεξουαλικότητας. Είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε την αλληλεξάρτηση του αστικού δημόσιου χώρου, του φύλου και του πολιτισμού προκειμένου να δημιουργηθούν δημόσιοι χώροι χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμη για όλους.

Η αίσθηση και τα συναισθήματα των ανδρών σε δημόσιους χώρους επηρεάζονται έντονα από το αντιληπτό επίπεδο συμπεριφοράς καταλληλότητας για προσωπική έκφραση, κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και σωματικές δραστηριότητες. Η έρευνα έχει δείξει σημαντικές διαφορές στο επίπεδο της καταλληλότητας συμπεριφοράς για αυτές τις δραστηριότητες μεταξύ σύγχρονων και παραδοσιακών πολιτιστικών συνόλων για άνδρες σε αστικούς δημόσιους χώρους. Οι άνδρες σε παραδοσιακούς πολιτισμούς μπορεί να έχουν μεγαλύτερη ελευθερία να εκφράζονται και να συμμετέχουν κοινωνικά σε δημόσιους χώρους σε σύγκριση με εκείνους σε πιο σύγχρονους πολιτισμούς. Ομοίως, το αντιλαμβανόμενο επίπεδο καταλληλότητας για σωματικές δραστηριότητες, όπως ο αθλητισμός ή η άσκηση, μπορεί επίσης να επηρεάσει την αίσθηση άνεσης και τη συναισθηματική ανταπόκριση των ανδρών σε δημόσιους χώρους (Jalalkamali - Doratli, 2022:6). Το επίπεδο συμπεριφορικής καταλληλότητας για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις παίζει επίσης ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση της αίσθησης και των συναισθημάτων των ανδρών στους δημόσιους χώρους. Για παράδειγμα, εάν ένας άνδρας αναμένεται να είναι συγκρατημένος και να μην συμμετέχει σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με αγνώστους σε συγκεκριμένους πολιτισμούς, μπορεί να αισθάνεται λιγότερο άνετα να εκφραστεί σε αυτούς τους δημόσιους χώρους. Συνολικά, η κατανόηση των πολιτισμικών κανόνων και των προσδοκιών που περιβάλλουν τις συμπεριφορές των ανδρών σε δημόσιους

χώρους μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό των παραγόντων που επηρεάζουν την αίσθηση και τα συναισθήματά τους σε αυτά τα περιβάλλοντα.

2.5. Αισθήματα ανδρών και γυναικών στο δημόσιο χώρο

Μέσω των έμφυλων στερεοτύπων έχει επικρατήσει η πεποίθηση πως οι γυναίκες αποτελούν το ασθενές φύλο, ενώ οι άνδρες, το ισχυρό. Αυτή η πεποίθηση οδηγεί σε ενίσχυση των πατριαρχικών κοινωνιών και σε σίγαση των φωνών αυτών, που σύμφωνα με την πατριαρχία, ανήκουν σε κατώτερης αξίας και σημασίας άτομα (γυναίκες, οικονομικά ασθενή άτομα, ηλικιωμένους κ.α.). Στην Αμερική, η συχνά επαναλαμβανόμενη αντιπαράθεση της άφοβης και εγκληματικής συμπεριφοράς των ανδρών έναντι της επίδειξης φόβου και ευαλωτότητας των γυναικών, με στόχο να υπηρετήσουν τα στερεότυπα, τα οποία τους έχουν επιβληθεί, αγνοεί τα αδιαμφισβήτητα στοιχεία της θυματοποίησης των ανδρών και παραβλέπει την ευαλωτότητα των ανδρών (Brownlow, 2004). Ακόμα, αυτή η αντιπαράθεση οδηγεί σε επίρριψη ευθυνών στις γυναίκες, ούσες τα θύματα, εάν τύχει να υποστούν σωματική ή κάθε άλλου είδους κακοποιητική βλάβη σε δημόσιο χώρο, στον οποίο, βάσει στερεοτύπων, δεν έπρεπε να βρίσκονται για να μην προκαλέσουν τους άνδρες (η επικρατούσα πεποίθηση υποστηρίζει ότι οι γυναίκες προκαλούν την σωματική και άλλου είδους βλάβη, που μπορούν να υποστούν σε δημόσιο χώρο) (Valentine, 1989).

Όπως είναι αναμενόμενο, τα ευρήματα δείχνουν ότι οι άνδρες πράγματι φοβούνται τα βίαια εγκλήματα, παρά την επικράτηση του στερεοτύπου, ότι οι άνδρες πρέπει να είναι ατρόμητοι και άτρωτοι. Μια ακόμα απόδειξη του παραπάνω ευρήματος είναι η έκφραση υπέρ το δέον συμπεριφορών ακραίας αρρενωπότητας (επιθετικές, κακοποιητικές συμπεριφορές) από άνδρες, οι οποίοι φοβούνται για την σωματική τους ακεραιότητα. Για αυτό το λόγο, υιοθετούν ακραία στερεοτυπικές συμπεριφορές, για να επιδείξουν στο περιβάλλον τους ότι δεν φοβούνται και να διασφαλίσουν την προσωπική τους ασφάλεια. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Brownlow (2004), ένα ποσοστό ανδρών στην Αμερική, υιοθετεί τέτοιες ηγεμονικές, πατριαρχικές συμπεριφορές για να μπορέσει να επιβιώσει και να μην πέσει θύμα στερεοτυπικής βίας. Αυτοί οι άνδρες είναι νεαροί μαύροι άνδρες, οι οποίοι διαβιούν στο κέντρο της πόλης και δέχονται επιθέσεις έμφυλης και φυλετικής βίας. Οι στατιστικές για την εγκληματικότητα έχουν επιβεβαιώσει τις επιθέσεις, που δέχονται οι νεαροί μαύροι άνδρες, κι έχουν εξίσου δείξει ότι η κατανομή του κινδύνου βίαιων εγκλημάτων είναι εξαιρετικά άνιση-

η πλειοψηφία των θυμάτων βίας στην Αμερική είναι, όντως, νεαροί μαύροι άνδρες στο κέντρο της πόλης. Στην περίπτωση τους, το στερεότυπο του φύλου υποχωρεί λόγω της ύπαρξης ενός επιπλέον στερεοτύπου, αυτού της φυλής, το οποίο υπερισχύει του έμφυλου. Οι μαύροι (άνδρες και γυναίκες) κατηγοριοποιούνται, ως εκ τούτου διπλά, και ως μαύροι (φυλή) και ως άνδρες- γυναίκες (φύλο) (PurdieVaughns & Eibach, 2008). Οι νεαροί μαύροι άνδρες, ως εκ τούτου, επιδεικνύουν ακραίες συμπεριφορές ηγεμονικής πατριαρχικής συμπεριφοράς για να μπορέσουν να επιβιώσουν σε δημόσιους χώρους, γνωρίζοντας ότι λόγω της φυλής τους, ο κίνδυνος να υποστούν βλάβη είναι στατιστικά σημαντικά υψηλότερος από τους λευκούς πλούσιους άνδρες. Αντίστοιχα, οι μαύρες γυναίκες θυματοποιούνται αρκετά περισσότερο από τις λευκές, ενώ η έμφυλη βία, που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι αρκετά εντονότερη (PurdieVaughns & Eibach, 2008).

Ο Brownlow (2004), προσπαθεί να διερευνήσει τις αντιφάσεις, που απορρέουν από τις συγκρούσεις, που υπάρχουν ανάμεσα στη θέληση για ηγεμονική ανδρική εξουσία από τη μια πλευρά, και τους πολύ ρεαλιστικούς φόβους των νέων που βιώνουν, όταν βρίσκονται σε δημόσιους χώρους. Εάν, λοιπόν, οι νεαροί μαύροι εκφράσουν δημοσίως τον φόβο τους για την σωματική τους ακεραιότητα, διακινδυνεύουν να αμφισβητηθεί η ταυτότητα τους και να χάσουν το σεβασμό των γύρω τους. Η προσπάθεια τους να διατηρήσουν την ασφάλεια τους, υπηρετώντας στο μέγιστο τα ηγεμονικά πατριαρχικά στερεοτυπικά πρότυπα συμπεριφοράς απορρέει από δύο παράγοντες: πρώτον, από το υψηλό ποσοστό (61%), της βίας που ασκείται από αγνώστους και υφίστανται οι μαύροι άνδρες στις ΗΠΑ, γεγονός που υποδηλώνει την πιθανότητα θυματοποίησης στο δημόσιο χώρο και, δεύτερον, από πρόσφατες αναφορές που υποδεικνύουν τη σημασία των δημόσιων χώρων ως τόπων επιτέλεσης και πρακτικής του ανδρισμού μεταξύ των οικονομικά και πολιτικά περιθωριοποιημένων νέων ανδρών.

Από την άλλη, οι γυναίκες φοβούνται εξίσου με τους (μαύρους) άνδρες σχετικά με την σωματική τους ακεραιότητα σε δημόσιους χώρους, ωστόσο, τους επιτρέπεται, από τα έμφυλα στερεότυπα, να εκδηλώσουν το φόβο τους, με αποτέλεσμα να χρήζουν καλύτερης προστασίας από ότι οι άνδρες (Valentine, 1989). Ωστόσο, παρά την δυνατότητα, που έχουν οι γυναίκες, να εκφράζουν το φόβο τους και να λαμβάνουν προστασία, αναγκάζονται κι εκείνες να τροποποιούν την συμπεριφορά τους, όταν βρίσκονται σε δημόσιους χώρους, για να μπορέσουν να προστατεύσουν τους εαυτούς τους. Η Valentine (1989) διερευνά το τρόπο, με τον οποίο οι γυναίκες προσαρμόζονται σε δημόσιους χώρους. Για παράδειγμα, οι γυναίκες

αποφεύγουν τους δημόσιους χώρους, τους οποίους έχουν συνδέσει με προηγούμενες επιθέσεις προς το πρόσωπο τους (είτε σεξουαλικής φύσεως παρενοχλήσεις, είτε λεκτικές παρενοχλήσεις, οι οποίες πηγάζουν από πατριαρχικά στερεότυπα). Ακόμα, επειδή από πολύ μικρή ηλικία έχουν εκπαιδευθεί στο να υιοθετούν την άποψη, πως οι ίδιες προκαλούν τους άνδρες, έχουν μάθει να αποφεύγουν δημόσιους χώρους, στους οποίους αριθμητικά, υπάρχει η πιθανότητα, να υπερτερούν οι άνδρες (π.χ. αγώνες ποδοσφαίρου, ή ακόμα και επαγγελματικούς χώρους, π.χ. συνεργεία). Οι γυναίκες επιδιώκουν, επίσης, να ταξιδεύουν ή να μετακινούνται σε ομάδες για να αποφύγουν πιθανές επιθέσεις, ενώ, όταν μετακινούνται μόνες τους, έχουν μάθει να αποφεύγουν πολύ σκοτεινά μέρη, ή επιλέγουν να ταξιδεύουν μέρα κι όχι νύχτα.

Συνοψίζοντας, βάσει των άρθρων της Valentine (1989) και του Brownlow (2005) και οι άνδρες και οι γυναίκες αισθάνονται φόβο για την ασφάλεια και την σωματική τους ακεραιότητα. Ωστόσο, λόγω των πατριαρχικών και έμφυλων στερεοτύπων, τα δυο φύλα συμπεριφέρονται διαφορετικά, όταν βρίσκονται σε δημόσιους χώρους. Οι μεν άνδρες δεν επιδεικνύουν φόβο, καθώς, με αυτό το τρόπο, θα αμφισβητηθεί η ταυτότητα του φύλου τους (ισχυρό, ηγεμονικό, άτρωτο, αρρενωπό) και θα χάσουν τον σεβασμό, που χαίρουν, από τον κοινωνικό τους κύκλο, οι δε γυναίκες, μπορούν να εκφράσουν τον φόβο τους (γιατί αυτή η συμπεριφορά συνάδει με τα πατριαρχικά πρότυπα), ωστόσο, παρουσιάζουν αποφευκτική συμπεριφορά. Ενώ οι άνδρες, παρά τον φόβο τους, μετακινούνται ελεύθερα σε δημόσιους χώρους, οι γυναίκες αποφεύγουν χώρους, στους οποίους υπερτερούν οι άνδρες ή επιλέγουν να μετακινηθούν σε ομάδες για περισσότερη προστασία. Οι άνδρες για να κρύψουν τον φόβο τους για την ασφάλεια τους, λοιπόν, εκφράζουν εντονότερα ακραίες και επιθετικές συμπεριφορές και οι γυναίκες, εντοπίζοντας αυτές τις όλο και πιο έντονες ακραίες συμπεριφορές από τους άνδρες, περιορίζονται όλο και περισσότερο στον τρόπο και στα μέρη μετακίνησης τους. Έτσι, δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος βίας, επιθετικότητας και κυρίως φόβου, καθώς, ο φόβος αποτελεί σε αυτή την περίπτωση την κινητήρια δύναμη αυτών των συμπεριφορών.

2.6. Προσπάθειες υπεράσπισης και ακτιβισμού που στοχεύουν στη δημιουργία πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων

Κατά το σχεδιασμό δημόσιων χώρων που περιλαμβάνουν περισσότερο όλες τις έμφυλες ταυτότητες, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη το υπάρχον σώμα έρευνας στις αστικές μελέτες. Η σχέση μεταξύ της υποταγής των γυναικών και των επιπέδων παρουσίας και δραστηριότητάς τους στους αστικούς δημόσιους χώρους αποτελεί κεντρικό επίκεντρο αυτού του τομέα (D'Souza - McDonough, 2006:34). Η βιβλιογραφία των αστικών μελετών συχνά αντιμετωπίζει τη συμμετοχή των φύλων ως θέμα πρόσβασης, δραστηριοτήτων και του δικαιώματος στην πόλη. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο φόβος για το έγκλημα και η ευαλωτότητα μπορούν επίσης να έχουν αντίκτυπο στην παρουσία και τα επίπεδα δραστηριότητας των γυναικών και άλλων περιθωριοποιημένων ταυτοτήτων φύλου σε δημόσιους χώρους. Ως εκ τούτου, κατά το σχεδιασμό πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων, είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν περιβάλλοντα που προωθούν τα αισθήματα ασφάλειας και ασφάλειας για όλα τα άτομα.

Ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος είναι να ληφθούν υπόψη τα φυσικά χαρακτηριστικά των αστικών δημόσιων χώρων, τα οποία μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά με βάση το φύλο. Για παράδειγμα, η ενσωμάτωση καλά φωτισμένων περιοχών, καθαρών ορατών και ανοιχτών χώρων μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της αίσθησης ασφάλειας και να ενθαρρύνει άτομα όλων των φύλων να αισθάνονται άνετα όταν καταλαμβάνουν αυτούς τους χώρους. Επιπλέον, ο σχεδιασμός δημόσιων τουαλετών που δεν έχουν αποκλεισμούς, οι οποίες είναι ουδέτερες ως προς το φύλο ή διαθέτουν ατομικούς πάγκους, μπορεί να βοηθήσει να διασφαλιστεί ότι όλα τα άτομα έχουν πρόσβαση σε ασφαλείς και άνετες εγκαταστάσεις (Akram et al., 2015:197). Λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα έρευνα στις αστικές μελέτες, οι σχεδιαστές και οι σχεδιαστές μπορούν να δημιουργήσουν δημόσιους χώρους που να περιλαμβάνουν περισσότερο όλες τις ταυτότητες φύλου και να προάγουν την αίσθηση ασφάλειας και ασφάλειας για όλους.

Τα τελευταία χρόνια, έχει γίνει μια αυξανόμενη προσπάθεια για τη δημιουργία πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων σε όλο τον κόσμο. Για παράδειγμα, το Μαροκινό Υπουργείο Στέγασης έχει αναπτύξει «Εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό που ανταποκρίνεται στο φύλο» για να διασφαλίσει την ασφαλή πρόσβαση σε αστικούς δημόσιους χώρους για γυναίκες και κορίτσια (Kasturirangan, 2008:1467). Επιπλέον, η παγκόσμια

πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες, «Ασφαλείς πόλεις και ασφαλείς δημόσιοι χώροι για γυναίκες και κορίτσια», εργάζεται για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης κατά γυναικών και κοριτσιών σε δημόσιους χώρους την τελευταία δεκαετία. Αυτή η πρωτοβουλία συνεργάζεται με κορυφαίες γυναικείες οργανώσεις, τοπικές και εθνικές κυβερνήσεις, υπηρεσίες του ΟΗΕ και άλλους εταίρους για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων (Kasturirangan, 2008:1468). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν λίγοι νόμοι ή πολιτικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών σε δημόσιους χώρους. Είναι ζωτικής σημασίας να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα, διότι η σεξουαλική παρενόχληση και άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών σε δημόσιους χώρους συχνά παραμελούνται από την κοινωνία. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε για περισσότερους δημόσιους χώρους χωρίς αποκλεισμούς μέσω πρωτοβουλιών όπως οι ασφαλείς πόλεις και οι ασφαλείς δημόσιοι χώροι για γυναίκες και κορίτσια.

Μπορούν να δημιουργηθούν δημόσιοι χώροι χωρίς αποκλεισμούς με διάφορες μεθόδους, συμπεριλαμβανομένου του πρακτικού ακτιβισμού και της εκπαίδευσης. Συμμετέχοντας σε εκπαιδευτικές και δημιουργώντας δραστηριότητες, οι νέοι μπορούν να ενδυναμωθούν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση του περιβάλλοντός τους, οδηγώντας σε περισσότερους δημόσιους χώρους χωρίς αποκλεισμούς (Akram et al., 2015:198). Αυτά τα προγράμματα καταδεικνύουν ότι μπορούν να δημιουργηθούν δημόσιοι χώροι χωρίς αποκλεισμούς μέσω της συνεργασίας και της εκπαίδευσης, τονίζοντας τη σημασία της συμμετοχής της κοινότητας στη διαμόρφωση του δομημένου περιβάλλοντος.

2.7. Πώς μπορούν τα άτομα και οι κοινότητες να συμβάλουν στη δημιουργία δημόσιων χώρων περισσότερο χωρίς αποκλεισμούς

Η δημιουργία δημοσίων χώρων χωρίς αποκλεισμούς είναι ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας πιο ποικιλόμορφης και δημοκρατικής κοινωνίας. Για να επιτευχθεί αυτό, τα άτομα και οι κοινότητες μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο προωθώντας την κοινωνική αλληλεπίδραση, την κοινωνική ανάμειξη και την ένταξη. Οι δημόσιοι χώροι θα πρέπει να σχεδιάζονται για να φιλοξενούν όλους τους χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, και θα πρέπει να είναι ασφαλείς και φιλόξενοι για όλους, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου ή εθνικότητας (Duflo, 2012: 1060). Θα πρέπει να ζητείται η γνώμη και η ακρόαση των

ανθρώπων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τους δημόσιους χώρους, και οι πολιτιστικοί παράγοντες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την προώθηση της ένταξης στους δημόσιους χώρους (King - Mason, 2001:36). Τα δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης λειτουργούν καλύτερα για περιθωριοποιημένες ομάδες επειδή περιλαμβάνουν κοινωνική αλληλεπίδραση, κοινωνική ανάμειξη και ένταξη. Διαφορετικοί φορείς εντός των δημόσιων χώρων μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων, συμπεριλαμβανομένων επιχειρηματιών, χρηματοδοτών, εταιρικών ηγετών και εκπροσώπων από οργανισμούς οικονομικής ανάπτυξης και υποστήριξης επιχειρήσεων. Για την αντιμετώπιση της ανισότητας και των διακρίσεων στους δημόσιους χώρους, είναι σημαντικό να ξεπεραστούν οι αντιλήψεις της κοινωνίας σχετικά με την ικανότητα των μειονοτήτων να είναι πλήρως επιχειρηματικές.

Η αειφορία είναι ένα ζήτημα για τη δημιουργία δημοσίων χώρων περισσότερο χωρίς αποκλεισμούς και η συνεχής δέσμευση των βασικών ενδιαφερομένων και η ενσωμάτωση νέων είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διατήρηση και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για τη συμπερίληψη σε δημόσιους χώρους (Duflo, 2012: 1063). Το πρόγραμμα Forward Cities από τις ΗΠΑ είναι ένα παράδειγμα ενός επιχειρηματικού οικοσυστήματος χωρίς αποκλεισμούς που μπορεί να κατασκευαστεί για να αντιμετωπίσει ζητήματα ισότητας, διαφορετικότητας και ένταξης. Λαμβάνοντας υπόψη φυσικά χαρακτηριστικά όπως σχήματα και μορφές που ορίζουν το χώρο, τη ροή της ανθρώπινης κίνησης σε σχέση με τα φυσικά χαρακτηριστικά και την κοινωνική τάξη, και προωθώντας μια κοινωνική τάξη που διανέμει και συμπεριφέρεται στους χρήστες με τρόπο χωρίς αποκλεισμούς, τα άτομα και οι κοινότητες μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία πιο περιεκτικών δημόσιων χώρων. Ο κρατικός φορέας είναι σημαντικό να εργάζεται και να λειτουργεί για λογαριασμό περιθωριοποιημένων ενδιαφερομένων σε δημόσιους χώρους για να αυξήσει την τοπική ισότητα ευκαιριών για συγκεκριμένους ομάδες επιχειρηματιών.

2.8. Πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ο αστικός σχεδιασμός και ο σχεδιασμός για την προώθηση της ισότητας των φύλων στον δημόσιο χώρο

Ο αστικός σχεδιασμός και ο σχεδιασμός μπορούν να αποτελέσουν ένα ισχυρό εργαλείο για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε δημόσιους χώρους, καθώς μπορεί να εξασφαλίσει ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια που ζουν στις πόλεις μπορούν να έχουν ασφαλή πρόσβαση και χρήση αστικών δημόσιων χώρων (Kearl, 2020:45). Η ανισότητα των φύλων στον δημόσιο χώρο

μπορεί να περιορίσει την ελευθερία κινήσεων των γυναικών, να περιορίσει την πρόσβασή τους σε βασικές υπηρεσίες, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, να επηρεάσει αρνητικά την υγεία και την ευημερία τους και να μειώσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στο σχολείο, την εργασία και τη δημόσια ζωή (Doan, 2007:58). Ως εκ τούτου, το Υπουργείο Στέγασης στο Μαρόκο ανέπτυξε εθνικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον σχεδιασμό που ανταποκρίνεται στα φύλα για την προώθηση της ισότητας των φύλων στον δημόσιο χώρο. Ο αστικός σχεδιασμός και ο σχεδιασμός μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία ασφαλέστερων δημόσιων χώρων για γυναίκες και κορίτσια αντιμετωπίζοντας θέματα όπως η σεξουαλική παρενόχληση, ένα διάχυτο πρόβλημα στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Μπορούν να εγκριθούν τοπικοί κανονισμοί για να συμπεριλάβουν διατάξεις κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης σε δημόσιους χώρους.

Η επιτυχής εφαρμογή αυτών των κανονισμών μπορεί να ενημερώσει τις εθνικές στρατηγικές για τη βία με βάση το φύλο. Οι πρωτοβουλίες αστικού σχεδιασμού και σχεδιασμού μπορούν να συμβάλουν στην αυξημένη ασφάλεια, υγιεινή και άνεση για γυναίκες και κορίτσια σε δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένων των δρόμων, των μέσων μαζικής μεταφοράς, των σχολείων, των χώρων εργασίας, των δημόσιων τουαλετών, των χώρων διανομής νερού και τροφίμων και πάρκων (Kearl, 2020:32). Η σεξουαλική βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών εμφανίζεται σε διάφορους δημόσιους χώρους, όχι μόνο σε αστικές αλλά και αγροτικές περιοχές. Η ανισότητα των φύλων επικρατεί σε δημόσιους χώρους παγκοσμίως και η σεξουαλική παρενόχληση και άλλες μορφές σεξουαλικής βίας είναι καθημερινό φαινόμενο για τις γυναίκες και τα κορίτσια σε δημόσιους χώρους διαστήματα (Doan, 2007:63). Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη ο πολεοδομικός σχεδιασμός και ο σχεδιασμός να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε δημόσιους χώρους παγκοσμίως.

Το θέμα των ταυτοτήτων φύλου είναι ένας επίκαιρος και σύνθετος τομέας έρευνας που έχει προσεγγιστεί από διάφορες οπτικές γωνίες. Μια άποψη αναγνωρίζει την κοινωνική κατασκευή του φύλου μέσω της εφαρμογής της έννοιας του έμφυλου προβλήματος του Butler, η οποία αμφισβητεί την παραδοσιακή δυαδική άποψη του φύλου. Ωστόσο, ορισμένοι κοινωνικοί ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι η θεωρία του φύλου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις κοινωνικά κατασκευασμένες όσο και τις βιολογικά θεμελιωμένες πτυχές του φύλου, συμπεριλαμβανομένων των προτύπων ανδρικής και γυναικείας συμπεριφοράς. Τα στερεότυπα φύλου έχουν μια προδιαγραφική πτυχή που ορίζει ποια θεωρείται κατάλληλη συμπεριφορά

για κάθε φύλο και η έρευνα έχει εντοπίσει αλλαγές σε αυτά τα στερεότυπα με την πάροδο του χρόνου, καθώς και τις διασταυρώσεις μεταξύ του φύλου και άλλων κοινωνικών χαρακτηριστικών όπως η ηλικία. Η εμφάνιση πολλαπλών φυλών και σεξουαλικών ταυτοτήτων, όπως οι μη δυαδικές ταυτότητες και η διεμφυλική κατάσταση, προκαλεί επίσης την παραδοσιακή δυαδική άποψη του φύλου.

Υπάρχουν αρκετοί βασικοί τομείς για μελλοντική έρευνα σχετικά με τις ταυτότητες φύλου και τον δημόσιο χώρο που αξίζουν προσοχή. Μια σημαντική οδός για περαιτέρω μελέτη είναι ο αντίκτυπος των κοινωνικών κανόνων και των πολιτιστικών αξιών στην ταυτότητα και έκφραση φύλου σε δημόσιους χώρους. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πώς τέτοιοι κανόνες και αξίες συμβάλλουν στην περιθωριοποίηση ορισμένων ταυτοτήτων φύλου, όπως τα άτομα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ και γενικότερα τα μη δυαδικά άτομα, σε δημόσιους χώρους. Ένας άλλος σημαντικός τομέας έρευνας θα ήταν η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και των παρεμβάσεων που στοχεύουν στην προώθηση της ένταξης και της ισότητας στους δημόσιους χώρους για όλες τις έμφυλες ταυτότητες. Επιπλέον, υπάρχει ανάγκη για έρευνα σχετικά με τις εμπειρίες ατόμων με πολλαπλές περιθωριοποιημένες ταυτότητες, όπως εκείνων που ταυτίζονται τόσο ως άτομο της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ όσο και ως έγχρωμα άτομα, και τις εμπειρίες τους με δημόσιους χώρους.

Επιπλέον, η έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει τον πιθανό ρόλο της τεχνολογίας στη διαμόρφωση των δημόσιων χώρων και τον αντίκτυπό της στις ταυτότητες φύλου. Τέλος, είναι σημαντικό να διερευνηθεί πώς οι ταυτότητες φύλου διασταυρώνονται με άλλους κοινωνικούς παράγοντες όπως η ηλικία, η αναπηρία και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση σε σχέση με την πρόσβαση και τις εμπειρίες στο δημόσιο χώρο. Αυτές είναι μόνο μερικές πιθανές κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση των ταυτοτήτων φύλου και της σχέσης τους με τους δημόσιους χώρους. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης προκλήσεις που σχετίζονται με τη διεξαγωγή μιας τέτοιας έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής σημαντικών δεδομένων, της απόκτησης μεθοδολογικής καθοδήγησης και της αντιμετώπισης ηθικών κριτηρίων. Παρά αυτές τις προκλήσεις, είναι επιτακτική ανάγκη για τους/τις ερευνητές/τριες να συνεχίσουν να διερευνούν και να εξερευνούν αυτούς τους σημαντικούς τομείς για την προώθηση της ισότητας των φυλών στους δημόσιους χώρους.

Κεφάλαιο 3ο: Θεωρητικό πλαίσιο – Οι ετεροφυλικές και οι μη δυαδικές ταυτότητες στο Δημόσιο Χώρο

3.1. Η ταυτότητα φύλου και ο δημόσιος χώρος

Η ταυτότητα φύλου είναι μια θεμελιώδης πτυχή της ταυτότητας ενός ατόμου και μπορεί να διαμορφώσει σημαντικά τις εμπειρίες κάποιου σε δημόσιους χώρους. Η κοινωνία επιβάλλει προσδοκίες για το πώς τα άτομα πρέπει να εκφράζουν την ταυτότητα φύλου τους σε δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένης της ένδυσης, της συμπεριφοράς και των τρόπων συμπεριφοράς. Αυτές οι προσδοκίες συνδέονται με το να είναι είτε αρσενικό είτε θηλυκό και τα άτομα που δεν συμμορφώνονται με αυτές τις προσδοκίες μπορεί να αντιμετωπίσουν διακρίσεις ή παρενόχληση (Diamond, 2020:2). Οι Genderqueer άνθρωποι βιώνουν και εκφράζουν το φύλο με διαφορετικούς τρόπους, και αυτή η εξωτερική εμφάνιση μπορεί ή όχι να συμμορφώνεται με κοινωνικά καθορισμένες συμπεριφορές και χαρακτηριστικά (Campaign, 2019:6). Η έκφραση φύλου είναι ένας τρόπος για τα άτομα να εκφράσουν την ταυτότητα φύλου τους σε δημόσιους χώρους και μπορεί είτε να ταιριάζει είτε να ανατρέψει τις κοινωνικές προσδοκίες για το φύλο του ατόμου (Diamond, 2020:4).

Συνολικά, οι ταυτότητες φύλου μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα βιώνουν τους δημόσιους χώρους, επηρεάζοντας τα πάντα, από τη συμπεριφορά τους έως τη φυσική τους παρουσίαση.

Οι διακρίσεις και η βία κατά ατόμων με βάση την ταυτότητα φύλου και τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό εξακολουθούν να υφίστανται σε πολλές χώρες, παρά τις προόδους τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Ο νόμος απαγορεύει σε πολλές χώρες τις διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου σε όλους τους τομείς απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των προσλήψεων, των απολύσεων και των αμοιβών (Leonard, 2021:12). Ωστόσο, τα LGBTQ άτομα συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν αποκλεισμό από δημόσιους χώρους και άλλες μορφές διακρίσεων που παραβιάζουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους (Bennett - Lyon, 2013:8). Ορισμένες μορφές βίας στοχεύουν queer γυναίκες και άτομα που εκφράζουν διαφορετικά το φύλο τους. Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν εκφράσει σοβαρή ανησυχία για τη βία και τις διακρίσεις κατά της LGBTQ κοινότητας, καλώντας για δράση για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων (ROOM, 2021:12). Η βία με βάση το φύλο είναι μια μορφή βλάβης που διαπράττεται εναντίον ενός ατόμου με βάση την ταυτότητα φύλου ή τον σεξουαλικό του προσανατολισμό (Leonard, 2021:2). Για να καταπολεμηθεί αυτό, είναι ζωτικής

σημασίας να δημιουργηθούν συστήματα υποστήριξης και προστατευτικοί παράγοντες για τα άτομα LGBTQ, αντιμετωπίζοντας το στίγμα, τις διακρίσεις και τη βία, ενισχύοντας παράλληλα τα δυνατά σημεία των νέων LGBTQ (RIGHTS, N.D.:1). Στις Ηνωμένες Πολιτείες, αναγνωρίζεται πλέον ότι οι διακρίσεις λόγω φύλου μπορεί να προκύψουν μέσω διακριτικής συμπεριφοράς με βάση την ταυτότητα φύλου ή το καθεστώς διεμφυλικών. Συνολικά, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τις εμπειρίες ατόμων με διαφορετική ταυτότητα φύλου στην πρόσβαση σε δημόσιους χώρους και να λάβουμε βήματα προς μια κοινωνία πιο περιεκτική και αποδεκτή.

Τα άτομα με μη συμμορφούμενη ταυτότητα φύλου αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις σε δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων και της παρενόχλησης. Παρά τη σημαντική πρόοδο προς τα δικαιώματα LGBTQ, πολλά άτομα εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προκαταλήψεις και μισαλλοδοξία στους δημόσιους χώρους (Γαλανού, 2014:27). Σύμφωνα με μια έκθεση του 2020 από το Εθνικό Κέντρο για την Ισότητα των Τρανς, το 34% των τρανς ατόμων ανέφεραν ότι βίωσαν την έλλειψη στέγης κάποια στιγμή στη ζωή τους, με πολλούς να αναφέρουν τις διακρίσεις ως παράγοντα που συμβάλλει σε αυτή την εμπειρία (Takis, 2018:2). Η σεξουαλική παρενόχληση, η οποία είναι μια μορφή διάκρισης στο χώρο εργασίας, μπορεί επίσης να είναι ένα σημαντικό ζήτημα για άτομα με μη συμμορφούμενη ταυτότητα φύλου. Αυτές οι προκλήσεις μπορεί να δυσκολέψουν τα άτομα να αισθάνονται ασφαλή και να συμμετέχουν σε δημόσιους χώρους.

Η έλλειψη πρόσβασης σε τουαλέτες ουδέτερες ως προς το φύλο είναι μια άλλη πρόκληση που αντιμετωπίζουν άτομα με μη συμμορφούμενες ταυτότητες φύλου σε δημόσιους χώρους. Πολλές δημόσιες τουαλέτες είναι ειδικές για το φύλο, κάτι που μπορεί να είναι ιδιαίτερα προβληματικό για άτομα που δεν ταυτίζονται με το δυαδικό φύλο (Μαργαρίτης - Τουρνάκη, 2021:22). Στα σχολεία και τους χώρους εργασίας, η παροχή ουδέτερων ως προς το φύλο τουαλέτες μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς και να διασφαλίσει ότι όλα τα άτομα έχουν πρόσβαση σε ασφαλείς και άνετες τουαλέτες (Nikolaidouetal., 2022:55). Ωστόσο, η έλλειψη ουδέτερων ως προς το φύλο τουαλέτες σε πολλούς δημόσιους χώρους μπορεί να κάνει τα άτομα με μη συμμορφούμενες ταυτότητες φύλου να αισθάνονται αποκλεισμένα και περιθωριοποιημένα.

Η περιορισμένη εκπροσώπηση των ατόμων αυτών σε δημόσιους χώρους είναι επίσης μια σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζουν άτομα με μη συμμορφούμενες ταυτότητες φύλου. Ιστορικά, οι δημόσιοι χώροι κυριαρχούνταν από cisgender, ετεροφυλόφιλα άτομα, με μικρή

εκπροσώπηση των LGBTQ ατόμων (Murray, 2012:23). Αυτή η έλλειψη εκπροσώπησης μπορεί να δυσκολέψει τα άτομα με μη συμμορφούμενες ταυτότητες φύλου να αισθάνονται ότι βλέπονται και ακούγονται σε δημόσιους χώρους. Ωστόσο, οι προσπάθειες για αύξηση της εκπροσώπησης και προώθηση της ένταξης σε δημόσιους χώρους μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία ενός πιο φιλόξενου περιβάλλοντος για όλα τα άτομα. Επιπλέον, η νομική προστασία κατά των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου μπορεί να βοηθήσει να διασφαλιστεί ότι όλα τα άτομα έχουν ίση πρόσβαση στους δημόσιους χώρους.

3.2. Ο αντίκτυπος των ταυτοτήτων φύλου στις κοινωνικές σχέσεις στους δημόσιους χώρους

Η ταυτότητα φύλου έχει γίνει ένα σημαντικό ζήτημα στους δημόσιους χώρους καθώς η κατανόηση των ανθρώπων για το φύλο έχει εξελιχθεί. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η έκφραση φύλου δεν αντιστοιχεί πάντα με την ταυτότητα φύλου κάποιου. Οι άνθρωποι εκφράζουν την ταυτότητα φύλου τους με διαφορετικούς τρόπους και οι κοινωνικές προσδοκίες για την έκφραση φύλου μπορεί να είναι περιοριστικές και περιοριστικές. Αυτά τα κοινωνικά πρότυπα και προσδοκίες παίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των χαρακτηριστικών και των ταυτοτήτων του φύλου (Παπαταξιάρχης, 1997:29). Οι ταυτότητες φύλου έχουν αντίκτυπο στις κοινωνικές σχέσεις στους δημόσιους χώρους. Για παράδειγμα, τα άτομα μπορεί να αντιμετωπίσουν διακρίσεις ή παρενόχληση με βάση την ταυτότητα φύλου τους, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε συναισθήματα απομόνωσης ή αποκλεισμού. Από την άλλη πλευρά, η υιοθέτηση και αποδοχή διαφορετικών ταυτοτήτων φύλου μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικές σχέσεις περισσότερο χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξη στους δημόσιους χώρους. Καθώς η κοινωνία συνεχίζει να εξελίσσεται και να αποδέχεται περισσότερο τις διαφορετικές ταυτότητες φύλου, είναι σημαντικό να συνεχίσουμε να αμφισβητούμε και να αποδομούμε τις παραδοσιακές νόρμες και προσδοκίες φύλου.

Οι έμφυλοι χώροι αναφέρονται σε χώρους που σχεδιάζονται με βάση τις κανονιστικές έννοιες της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας και επιτρέπουν την αναγνώριση του αν ένας χώρος προορίζεται για άνδρες ή γυναίκες. Αυτοί οι χώροι είναι μια από τις θεμελιώδεις αρχές διάταξης των χώρων. Η έρευνα για τους «χώρους των φύλων» στις ιστορικές επιστήμες έχει επικεντρωθεί στη διχοτόμηση ιδιωτικού-δημόσιου σε μια προοπτική *longue durée* (Beebejaun, 2017: 329). Το μοντέλο των σφαιρών είναι ένα κανονιστικό στοιχείο των έμφυλων

χώρων. Οι έμφυλοι χώροι κατασκευάζονται μέσω σχεσιακών μηχανισμών και ο ίδιος ο χώρος και τα φυσικά του στοιχεία αποτελούν πηγές για την έρευνα των έμφυλων χώρων. Η αρχιτεκτονική και τα έργα τέχνης είναι κατάλληλα για την ανακατασκευή έμφυλων χώρων (Holmes, 2012: 17). Η κυριαρχία της έννοιας του δημόσιου χώρου ως ανδρικού χώρου είχε ως αποτέλεσμα το Πάνθεον να είναι χώρος λατρείας για τους «μεγάλους άνδρες», ενώ η έλλειψη δημόσιων χώρων για γυναίκες είχε ως αποτέλεσμα γυναικεία περίπτερα σε μεγάλες εκθέσεις ή παγκόσμιες εκθέσεις. Ενώ οι έμφυλοι χώροι ήταν παρόντες στα πρώιμα σύγχρονα νοικοκυριά και επηρεάζονταν από πολιτιστικούς και κοινωνικούς κανόνες, ο σεξουαλικός καταμερισμός της εργασίας έπαιξε επίσης ρόλο στη δημιουργία και τη διατήρηση έμφυλων χώρων (Beebejaun, 2017: 330). Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη εργασιών επισκόπησης και συνθέσεων για τους έμφυλους χώρους και οι έμφυλοι χώροι είναι ένα περιφερειακό θέμα στις ιστορικές επιστήμες.

Οι δημόσιοι χώροι μπορεί να είναι εχθρικοί προς εκείνους που δεν συμμορφώνονται με τη δυαδική νόρμα του φύλου. Τα άτομα των κοινοτήτων ΛΟΑΤΚΙ που ταυτίζονται με διαφορετικό φύλο από αυτό που τους έχει ανατεθεί κατά τη γέννηση συχνά βιώνουν περιθωριοποίηση σε δημόσιους χώρους (Jalalkamali - Doratli, 2022:3). Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου και η έκφραση δεν ευθυγραμμίζονται με το δυαδικό ανδρικό/γυναικείο μπορεί να αντιμετωπίσουν διακρίσεις και βία σε κοινωνικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων χώρων. Η ταυτότητα φύλου περιλαμβάνει την τροποποίηση της σωματικής εμφάνισης ή λειτουργίας με ιατρικά, χειρουργικά ή άλλα μέσα, τα οποία δεν επιτρέπεται να φιλοξενούνται σε δημόσιους χώρους που έχουν σχεδιαστεί για τη δυαδική νόρμα του φύλου (Levant - Richmond, 2008:135). Επιπλέον, οι δημόσιοι χώροι χρησιμοποιούν ιατρικές ταξινομήσεις που εισάγουν διακρίσεις για να δικαιολογήσουν καταναγκαστικές ιατρικές διαδικασίες και να εξαναγκάσουν ψυχιατρικές αξιολογήσεις, ανεπιθύμητες χειρουργικές επεμβάσεις, στείρωση και άλλες καταναγκαστικές ιατρικές διαδικασίες που περιθωριοποιούν ορισμένες ταυτότητες φύλου.

Τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας αντιμετωπίζουν συχνά καταχρηστικές απαιτήσεις όπως ιατρική πιστοποίηση, χειρουργική επέμβαση, θεραπεία, στείρωση ή διαζύγιο προκειμένου να αναγνωριστεί η ταυτότητα φύλου τους σε δημόσιους χώρους. Η έλλειψη πρόσβασης στην αναγνώριση του φύλου τροφοδοτεί τις διακρίσεις, τη βία και τον αποκλεισμό σε κοινωνικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων χώρων. Επιπλέον, η μείωση των ταυτοτήτων των ατόμων της κοινότητας LGBTQ σε ασθένειες επιδεινώνει το στίγμα και τις διακρίσεις (Jalalkamali - Doratli, 2022:6). Οι δημόσιοι χώροι μπορούν να σχεδιαστούν με τρόπο

που να ανταποκρίνεται σε μια δυαδική νόρμα φύλου, περιθωριοποιώντας όσους δεν ταιριάζουν σε αυτήν την νόρμα. Αυτή η τιμωρία βασίζεται σε προκατειλημμένες αντιλήψεις για το ποια πρέπει να είναι η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου, με μια δυαδική κατανόηση του αρσενικού και του θηλυκού ή του αρσενικού και του θηλυκού. Η θέσπιση νομοθεσίας κατά των διακρίσεων που περιλαμβάνει την ταυτότητα φύλου μπορεί να συμβάλει στη μείωση της περιθωριοποίησης ορισμένων ταυτοτήτων φύλου σε δημόσιους χώρους (Levant - Richmond, 2008:139).

Η περιθωριοποίηση, ιδιαίτερα όταν είναι αποτέλεσμα διατομεακών (intersectional) διακρίσεων, μπορεί να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στα άτομα. Για παράδειγμα, η περιθωριοποίηση μπορεί να οδηγήσει τα θύματα να υποστούν δομικές ανισότητες στην κοινωνία, να βιώσουν κοινωνικό αποκλεισμό και να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας. Επιπλέον, τα περιθωριοποιημένα άτομα μπορεί να υπόκεινται σε πολλαπλές περιπτώσεις διάκρισης, οι οποίες μπορεί να είναι πιο έντονες από τις διακρίσεις για μεμονωμένους λόγους. Η περιθωριοποίηση μπορεί επίσης να καταστήσει τις μειονότητες εντός μιας μειονοτικής ομάδας άορατες στη δημόσια σφαίρα, οδηγώντας σε διακρίσεις εντός της ίδιας της μειονοτικής ομάδας. Τα άτομα που προσδιορίζονται ως μουσουλμάνοι LGBTQ μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στις διατομεακές διακρίσεις και στις αρνητικές επιπτώσεις τους (Hancock, A. B., & Siegfriedt, 2019:9). Επιπλέον, η περιθωριοποίηση μπορεί να επηρεάσει διάφορες πτυχές της ζωής ενός ατόμου, καθιστώντας το πιο ευάλωτο στην κοινωνία. Αυτό μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες και υποστήριξη, ακόμη και να αυξήσει τον κίνδυνο βίας λόγω φύλου για ορισμένες ομάδες. Η παραδοσιακή νομοθεσία και πρακτική κατά των διακρίσεων αντιμετωπίζουν μόνο μεμονωμένους λόγους διάκρισης, οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν στην περιθωριοποίηση ατόμων που βιώνουν πολλαπλές μορφές διακρίσεων (Murray, 2012:25).

3.3. Πώς επηρεάζουν οι έμφυλοι χώροι την ταυτότητα φύλου των ατόμων

Θεσμοί και χώροι, όπως τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι δημόσιοι χώροι, έχουν βαθύ αντίκτυπο στις έμφυλες ταυτότητες των ατόμων. Η επίσημη εκπαίδευση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην κοινωνικοποίηση των ατόμων με τους κανόνες και τους ρόλους του φύλου (Jalalkamali - Doratli, 2022:3). Το φύλο είναι ένα κοινωνικά δομημένο φαινόμενο που αποκτάται μέσω της διαδικασίας κοινωνικοποίησης και η επίσημη εκπαίδευση συχνά ενισχύει τα στερεότυπα φύλου που καθοδηγούν τα αγόρια να είναι ήρωες και τα κορίτσια να είναι

παθητικά και συμμορφούμενα. Επιπλέον, η συμπεριφορά στον δημόσιο χώρο είναι μια έμφυλη πράξη που επηρεάζει την ταυτότητα φύλου των ατόμων. Η διαφορική κοινωνικοποίηση προκύπτει από την ανδροκεντρική και πατριαρχική κουλτούρα, η οποία εξομαλύνει τα στερεότυπα και τους ρόλους των φύλων, οδηγώντας στην αποξένωση των γυναικών και επηρεάζοντας τα δικαιώματα και την αίσθηση ότι ανήκουν στην κοινωνία. Επιπλέον, οι οικογένειες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διδασκαλία κατάλληλων συμπεριφορών τύπου φύλου σε αγόρια και κορίτσια (Jalalkamali - Doratli, 2022:18). Συμπερασματικά, οι έμφυλοι χώροι έχουν ισχυρή επιρροή στις έμφυλες ταυτότητες των ατόμων, διαμορφώνοντας τις αντιλήψεις τους για τον εαυτό τους και τη θέση τους στην κοινωνία.

Η πλοήγηση σε χώρους με βάση το φύλο μπορεί να είναι πρόκληση για άτομα που δεν συμμορφώνονται με τις κοινωνικές προσδοκίες για την έκφραση του φύλου. Ωστόσο, υπάρχουν τρόποι αμφισβήτησης των κανόνων φύλου και δημιουργίας περισσότερων χώρων χωρίς αποκλεισμούς για όλους. Ένας τρόπος είναι να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς στα σχολεία που αμφισβητεί τους κανόνες φύλου και ενθαρρύνει τους μαθητές να κυνηγήσουν τα ενδιαφέροντα και τα όνειρά τους, ανεξάρτητα από το φύλο (Levant - Richmond, 2008:133). Επιπλέον, η κατάρριψη των στερεοτύπων φύλου στα μέσα που καταναλώνουμε μπορεί να βοηθήσει στην αμφισβήτηση των κανόνων φύλου και στην προώθηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς. Η υποστήριξη για οργανισμούς που εργάζονται για την ισότητα των φύλων, μπορεί επίσης να βοηθήσει στην άρση των εμποδίων στην ανοδική κινητικότητα και στην εργασία για την ισότητα των φύλων. Οι γονείς και οι φροντιστές μπορούν επίσης να αμφισβητήσουν τους κανόνες φύλου παρέχοντας ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και παιχνιδιών χωρίς να τα περιορίζουν με βάση τα στερεότυπα του φύλου. Η αποφυγή των στερεοτύπων και η ενθάρρυνση των παιδιών να επιδιώξουν τα ενδιαφέροντα και τα πάθη τους ανεξαρτήτως φύλου μπορεί επίσης να βοηθήσει στην πλοήγηση σε χώρους με έμφυλο χαρακτήρα και στην προώθηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς (Levant - Richmond, 2008:140). Αναλαμβάνοντας δράση για την αμφισβήτηση των κανόνων φύλου, τα άτομα μπορούν να δημιουργήσουν περισσότερους χώρους χωρίς αποκλεισμούς για όλους, ανεξάρτητα από το πώς εκφράζουν το φύλο τους.

3.4. Πώς οι δημόσιοι χώροι περιθωριοποιούν ορισμένες έμφυλες ταυτότητες;

Οι δημόσιοι χώροι μπορεί να είναι εχθρικοί προς εκείνους που δεν συμμορφώνονται με τη δυαδική νόρμα του φύλου. Τα άτομα που ταυτίζονται με διαφορετικό φύλο από αυτό που τους έχει ανατεθεί κατά τη γέννηση συχνά βιώνουν περιθωριοποίηση σε δημόσιους χώρους (Shipherd et al., 2019:632). Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου και η έκφραση δεν ευθυγραμμίζονται με το δυαδικό ανδρικό/γυναικείο μπορεί να αντιμετωπίσουν διακρίσεις και βία σε κοινωνικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων χώρων. Η ταυτότητα φύλου περιλαμβάνει την τροποποίηση της σωματικής εμφάνισης ή λειτουργίας με ιατρικά, χειρουργικά ή άλλα μέσα, τα οποία δεν επιτρέπεται να φιλοξενοούνται σε δημόσιους χώρους που έχουν σχεδιαστεί για τη δυαδική νόρμα του φύλου. Επιπλέον, οι δημόσιοι χώροι χρησιμοποιούν ιατρικές ταξινομήσεις που εισάγουν διακρίσεις για να δικαιολογήσουν καταναγκαστικές ιατρικές διαδικασίες και να εξαναγκάσουν ψυχιατρικές αξιολογήσεις, ανεπιθύμητες χειρουργικές επεμβάσεις, στείρωση και άλλες καταναγκαστικές ιατρικές διαδικασίες που περιθωριοποιούν ορισμένες ταυτότητες φύλου. Η αναγνώριση του φύλου τροφοδοτεί τις διακρίσεις, τη βία και τον αποκλεισμό σε κοινωνικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων χώρων (Shipherd et al., 2019:632). Οι δημόσιοι χώροι μπορούν να σχεδιαστούν με τρόπο που να ανταποκρίνεται σε μια δυαδική νόρμα φύλου, περιθωριοποιώντας όσους δεν ταιριάζουν σε αυτήν την νόρμα. Αυτή η τιμωρία βασίζεται σε προκατειλημμένες αντιλήψεις για το ποια πρέπει να είναι η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου, με μια δυαδική κατανόηση του αρσενικού και του θηλυκού ή του αρσενικού και του θηλυκού. Η θέσπιση νομοθεσίας κατά των διακρίσεων που περιλαμβάνει την ταυτότητα φύλου μπορεί να συμβάλει στη μείωση της περιθωριοποίησης ορισμένων ταυτοτήτων φύλου σε δημόσιους χώρους.

Η περιθωριοποίηση, ιδιαίτερα όταν είναι αποτέλεσμα διατομεακών διακρίσεων, μπορεί να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στα άτομα. Για παράδειγμα, η περιθωριοποίηση μπορεί να οδηγήσει τα θύματα να υποστούν δομικές ανισότητες στην κοινωνία, να βιώσουν κοινωνικό αποκλεισμό και να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας (Levant - Richmond, 2008:140). Επιπλέον, τα περιθωριοποιημένα άτομα μπορεί να υπόκεινται σε πολλαπλές περιπτώσεις διάκρισης, οι οποίες μπορεί να είναι πιο έντονες από τις διακρίσεις για μεμονωμένους λόγους. Η περιθωριοποίηση μπορεί επίσης να καταστήσει τις μειονότητες εντός μιας μειονοτικής ομάδας αόρατες στη δημόσια σφαίρα, οδηγώντας σε διακρίσεις εντός της ίδιας της μειονοτικής

ομάδας. Τα άτομα που προσδιορίζονται ως LGBT μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στις διατομεακές διακρίσεις και στις αρνητικές επιπτώσεις τους (Murray, 2012:23). Επιπλέον, η περιθωριοποίηση μπορεί να επηρεάσει διάφορες πτυχές της ζωής ενός ατόμου, καθιστώντας το πιο ευάλωτο στην κοινωνία. Αυτό μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες και υποστήριξη, ακόμη και να αυξήσει τον κίνδυνο βίας λόγω φύλου για ορισμένες ομάδες. Η παραδοσιακή νομοθεσία και πρακτική κατά των διακρίσεων αντιμετωπίζουν μόνο μεμονωμένους λόγους διάκρισης, οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν στην περιθωριοποίηση ατόμων που βιώνουν πολλαπλές μορφές διακρίσεων. Για την αντιμετώπιση αυτών των αρνητικών επιπτώσεων, η πολιτική και η πρακτική πρέπει να λάβουν υπόψη τον αντίκτυπο των διατομεακών διακρίσεων στα άτομα και να αναπτύξουν μέτρα για την αντιμετώπισή τους. Συνολικά, ο αντίκτυπος της περιθωριοποίησης στα άτομα είναι αρνητικός, ειδικά όταν συνδυάζεται με άλλους παράγοντες, όπως η διατομεακότητα.

Κεφάλαιο 4ο: Μεθοδολογία και ερευνητικό πλαίσιο

4.1. Πεδίο Έρευνας – Περιοχή Μελέτης

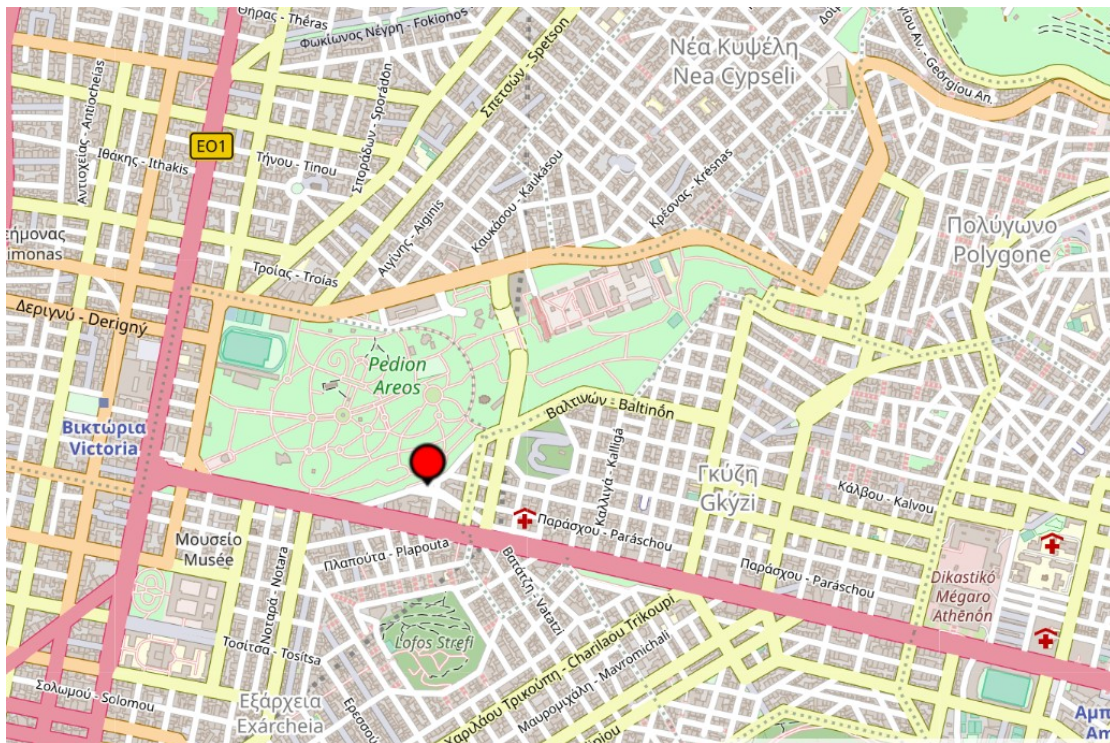
Το πεδίο του Άρεως είναι ένα ιστορικό πάρκο της Αθήνας το οποίο περικλείεται από την οδό Πατησίων και τη λεωφόρο Αλεξάνδρας. Συνορεύει ανατολικά με το Γκύζη, βόρεια με την Κυψέλη, νοτιοανατολικά με τη Νεάπολη, βορειοανατολικά με το Πολύγωνο και τέλος δυτικά με τη Βικτώρια. Αρκετοί ήταν οι λόγοι που οδήγησαν την ερευνήτρια να επιλέξει το πάρκο στο Πεδίο του Άρεως ως μελέτη περίπτωσης στην παρούσα εργασία. Αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- 1) Πρόκειται για το μεγαλύτερο δημόσιο άλσος ελεύθερης πρόσβασης στον δήμο Αθηναίων, που είναι συνυφασμένο με την εξέλιξη της πρωτεύουσας (Γελασάκης, 2023) και τον δεύτερο μεγαλύτερο χώρο πρασίνου της Αθήνας μετά τον Εθνικό κήπο.
- 2) Χρησιμοποιείται ως κοινόχρηστος χώρος αναψυχής εδώ και δύο αιώνες, αφού το πρώτο Βασιλικό Διάταγμα που το όρισε ως τέτοιο υπογράφηκε το 1887 από τον Βασιλιά Γεώργιο Α' (Γελασάκης, 2023). Στην αρχή, το όνομα του Πεδίου του Άρεως συνδέθηκε με την πολεμική παράδοση του τόπου, αλλά στο πέρασμα των χρόνων έχασε αυτό του το στίγμα.
- 3) Παρ' ότι το πάρκο ήταν παραμελημένο από την πολιτεία, με αποτέλεσμα να μην κατάφερε ποτέ ουσιαστικά να γίνει σημείο αναφοράς της πόλης, εντούτοις, τα τελευταία χρόνια η εικόνα του έχει αρχίσει να αλλάζει (Βελιδάκης, 2022). Δείγμα αυτού αποτέλεσε και η επαναλειτουργία του «Green Park» το 2022, ύστερα από 14 χρόνια (Ρηγόπουλος, 2022).

4) Το τελευταίο εξάμηνο του 2023 καταγράφηκαν δύο τρανσφοβικές επιθέσεις στο πάρκο του Πεδίου του Άρεως: Συγκεκριμένα, μια τρανς γυναίκα δέχτηκε επίθεση από ένα νεαρό άνδρα το βράδυ της 29ης Μαΐου του 2023, όταν «ο τελευταίος εξέφρασε την ενόχλησή του από την φωνή της γυναίκας που καλούσε το σκυλί όσο έπαιζε μαζί του και απαίτησε με υβριστικό τρόπο από εκείνη να σταματήσει να μιλάει. Εκείνη του απάντησε πως βρίσκεται σε δημόσιο χώρο και κανείς δεν μπορεί να της απαγορεύσει να μιλάει, και τότε ο άνδρας της επιτέθηκε χτυπώντας την στο πρόσωπο, και συγκεκριμένα στην περιοχή του αριστερού ματιού» (lifo.gr, 2023). Επιπλέον, τον Αύγουστο του 2023 αναφέρεται σε δημοσίευμα πως «μια 27χρονη τρανσέξουαλ έπεσε θύμα άγριου ομαδικού βιασμού από αγνώστους στις σκοτεινές γωνιές του χώρου που θα έπρεπε να είναι τόπος αναψυχής για τους κατοίκους του κέντρου της πρωτεύουσας» (Καράλης, 2023).

5) Από δικής μου καθαρά προσωπικής άποψης το πεδίο του Άρεως αποτελεί ένα μέρος το οποίο τυχαίνει να επισκέπτομαι από μικρή. Με την πάροδο του χρόνου παρατήρησα ότι πράγματι η μορφή του έχει αλλάξει. Όχι μόνον μέσω της δικής μου παρατήρησης αλλά και ατόμων που επισκέπτονται σχεδόν καθημερινά και για πολλά χρόνια το πεδίο του Άρεως διαπιστώνεται ότι η μορφή του κατά βάση έχει διαφοροποιηθεί από την περίοδο του κορονοϊού και έπειτα. Πιο συγκεκριμένα, ίσως εξαιτίας της αυξημένης αστυνόμευσης που είχε τεθεί εκεί εξαιτίας του κορονοϊού να άλλαξαν το τοπίο του αστικού πάρκου αυτού.

Μέσω της παρατήρησης μου στο πεδίο της έρευνας, εντόπισα καθημερινά ίδια άτομα να επισκέπτονται το χώρο του πεδίου του Άρεως. Ακόμη, η επισκεψιμότητα αυτών των ατόμων οφείλεται στο γεγονός ότι δουλεύουν εκεί στις τριγύρω περιοχές. Οι περισσότεροι χρησιμοποιούν το χώρο για αναψυχή κα ψυχαγωγία και ως επί τον πλείστον ο κόσμος κινείται σε παρέες, δύσκολα θα εντοπιστεί κάποιος μόνος του. Το γεγονός ότι επισκέπτομαι το πάρκο από μικρή μου αποδεικνύει ότι τα τελευταία έτη υπάρχει αύξηση της αστυνόμευσης και μεγαλύτερη αίσθηση ασφάλειας γεγονός που έχει αυξήσει και την επισκεψιμότητα. Αυτό ακόμα έχει οδηγήσει και στην μείωση της εγκληματικότητας.

Χάρτης 1: Απεικόνιση Τοποθεσίας του Πεδίου του Άρεως
Πηγή: <https://cityplaces.gr>

Χάρτης 2: Τοπογραφικό Σχέδιο Πάρκου (2018)
Πηγή: Ιστοσελίδα της Υπερνομαρχίας Αθηνών- Πειραιώς

4.2.Ερευνητικό εργαλείο - Συνέντευξη

Η συνέντευξη και πιο συγκεκριμένα η ημι-δομημένη συνέντευξη είναι το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για να δοθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας. Καταρχάς, η συνέντευξη αποτελεί τη διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο (ο συνεντευκτής) κάνει ερωτήσεις και ένα άλλο απαντάει (ο συνεντευξιζόμενος): Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια σκόπιμη συζήτηση μεταξύ δύο ή και περισσότερων ατόμων με βασικά της χαρακτηριστικά την ευελιξία, την αμεσότητα και την εξοικείωση που μπορεί να αισθάνεται ο ερωτώμενος (Cohen & Manion, 1997).

Η συνέντευξη αποτελεί την πιο διαδεδομένη μέθοδο συλλογή δεδομένων στις ποιοτικές έρευνες (Zwiers & Morrissette, 1999). Επιπλέον, κατέχει εξέχουσα θέση μεταξύ των ερευνητικών μεθόδων που εφαρμόζονται στις κοινωνικές επιστήμες και στις επιστήμες της συμπεριφοράς (Mishler, 1991).

Πιο συγκεκριμένα, η εφαρμογή της συνέντευξης είναι κατάλληλη όταν πρόκειται α) να συλλέξει-καταγράψει τις εμπειρίες ή τις συμπεριφορές κάποιου, β) να συλλέξει απόψεις-γνώμες, γ) να καταγράψει συναισθήματα, δ) να καταγράψει γνώσεις και ε) να συλλέξει δημογραφικά στοιχεία ή ιστορικό υλικό (Zwiers & Morrissette, 1999).

Αναφορικά με τα πλεονεκτήματα της συνέντευξης ως ερευνητικό εργαλείο, αυτά συνοψίζονται παρακάτω: α) Εξασφάλιση της άμεσης επικοινωνίας και της επαφής του/της ερευνητή/τριας με τον ερωτώμενο, β) καθοδήγηση του ερωτώμενου από τον/την ερευνητή/τρια και διεξαγωγή της ανάλογα με τον ρυθμό που επιθυμεί ο τελευταίος, γ) μεταβολή της σειράς των ερωτήσεων ή προσθήκη επιπλέον ερωτήσεων όποτε το κρίνει αναγκαίο ο συνεντευκτής και δ) ανίχνευση ιδεών, αντιδράσεων, κινήτρων και συναισθημάτων μέσω των ερωτήσεων που δεν θα ήταν εφικτό μέσω των ερωτηματολογίων (Bell, 1997; Ιωσηφίδης, 2003).

Στην αντίπερα όχθη, στα μειονεκτήματα της συνέντευξης συγκαταλέγονται α) ο κίνδυνος της προκατάληψης σε περίπτωση που η συμπεριφορά των ερευνητών/τριων ασκεί επιρροή στους ερωτώμενους. Αυτό σημαίνει ότι υποχρέωση του/της ερευνητή/τριας είναι να παραμένει ουδέτερος κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και β) το αυξημένο κόστος συγκριτικά με άλλες μεθόδους σε χρήμα (βλ. μετακινήσεις) και σε χρόνο, καθώς η διαδικασία είναι πολύ χρονοβόρα (Cohen & Manion, 1997).

Όσον αφορά στα είδη της συνέντευξης, αυτές διακρίνονται σε α) τυποποιημένες και β) μη τυποποιημένες συνεντεύξεις, ενώ περαιτέρω οι τυποποιημένες συνεντεύξεις περιλαμβάνουν 1) τις δομημένες συνεντεύξεις, όταν η συνεντεύκτρια έχει προσχεδιάσει το ερωτηματολόγιο και το ακολουθεί κατά γράμμα, θέτοντας στον συνεντευξιαζόμενο μια σειρά από αυστηρά προκαθορισμένες ερωτήσεις, 2) τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις, που αποτελούν μια πιο ευέλικτη μορφή συνέντευξης, η οποία δίνει τη δυνατότητα στην συνεντεύκτρια να εμβαθύνει περισσότερο στις απαντήσεις του ερωτώμενου και 3) τις ομαδικές συνεντεύξεις (δομημένες ή ημι-δομημένες), οι οποίες χρησιμοποιούνται όταν στόχος του/της ερευνητή/τριας είναι η συλλογή πληροφοριών που αφορούν στην αλληλεπίδραση και πώς αυτή επηρεάζει τον τρόπο που διαμορφώνονται ή αλλάζουν οι απόψεις των συμμετεχόντων (Zwiers & Morrissette, 1999).

Αντίθετα, σκοπός των μη τυποποιημένων συνεντεύξεων είναι η συλλογή όσο γίνεται περισσότερων πληροφοριών από τους συμμετέχοντες. Και στην περίπτωση αυτή υπάρχει εκ προοιμίου μια προκαθορισμένη δομή, ωστόσο, χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ευελιξία. Η πορεία της συνέντευξης καθορίζεται περισσότερο από την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων ατόμων, δίνοντας την αίσθηση στον/στους συμμετέχοντα/-ες ότι πρόκειται περισσότερο για μια συζήτηση παρά για μια συνέντευξη. Στις μη τυποποιημένες συνεντεύξεις περιλαμβάνονται οι ομαδικές (μη δομημένες), οι εθνογραφικές (χωρίς δομή), οι ιστορίες ζωής, οι άτυπες συνεντεύξεις και οι συζητήσεις (Zwiers & Morrissette, 1999).

Αναλυτικότερα, η ημι-δομημένη συνέντευξη προτιμήθηκε να χρησιμοποιηθεί ως ερευνητικό εργαλείο στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, καθώς επιτρέπει τη χρήση τόσο προκαθορισμένων όσο και διευκρινιστικών ερωτήσεων, έτσι ώστε ο/η ερευνητής/τρια να είναι σε θέση να ζητήσει επιπλέον πληροφορίες από τους συμμετέχοντες σε περίπτωση που χρειαστεί (Παπαναστασίου, 1996). Αυτό σημαίνει ότι ο συνεντευκτής δύναται να προσθέσει καινούριες ερωτήσεις εάν κρίνει απαραίτητο ότι πρέπει να τεθούν, εκμεταλλευόμενος το πλεονέκτημα της ημι-δομημένης συνέντευξης που δεν είναι άλλο από την ευελιξία της (Coolican, 2004).

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, τα βήματα που ακολουθήθηκαν για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων ήταν τα ακόλουθα:

1. Διαμόρφωση χρονοδιαγράμματος, η οποία κρίθηκε σημαντική από την στιγμή που με βοήθησε να εκτιμήσω χρονικά κάθε πτυχή της έρευνας.

2. Πολλαπλές επισκέψεις καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου και σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Επεξηγηματικά, το πεδίο του Άρεως αποτέλεσε ένα μέρος το οποίο επισκεπτόμουν συχνά κατά τη διάρκεια της έρευνας μου. Αρχικά, ξεκίνησα μέσω της παρατήρησης και καταγραφής δεδομένων τα οποία μου κινούσαν το ενδιαφέρον. Έπειτα, προσπάθησα να επισκέπτομαι το πάρκο όσο το δυνατόν διαφορετικές ώρες μέσα στη μέρα. Δηλαδή, βρέθηκα στο χώρο και πρωινές και μεσημεριανές αλλά και βραδινές ώρες. Τέλος, προσπάθησε μέσω της συχνής μου επαφής με το χώρο και των ήδη γνωστών που είχα να προσεγγίσω άτομα τα οποία θα μοιραστούν μαζί μου της εμπειρίες τους και τα βιώματά τους αρχικά, πρωτού να γίνουν οι συνεντεύξεις.

3. Δημιουργία του οδηγού συνέντευξης: Διαμορφώθηκε κατόπιν ένα σταθερό σύνολο ερωτήσεων, οι οποίες τέθηκαν στους συμμετέχοντες στην έρευνα, αναγνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι αυτές δεν αποτελούν κάποιο είδος όρων ενός δεσμευτικού «συμβολαίου», αλλά περισσότερο ένα σύνολο δυνητικών ερωτήσεων που θα μπορούσαν να τροποποιηθούν για να "ταιριάξουν" στις ανάγκες των ερωτώμενων.

4. Αφού βρέθηκε το δείγμα, δημιουργήθηκε η επιστολή συγκατάθεσης, η οποία δόθηκε στον καθένα συνεντευξιζόμενο και ξεκίνησαν οι συνεντεύξεις.

4.3. Δείγμα

Το δείγμα αποτελείται από 12 συμμετέχοντες, οι οποίοι προέρχονταν είτε από το οικογενειακό/φιλικό περιβάλλον της ερευνήτριας είτε επρόκειτο για τυχαίους συμμετέχοντες που γνώρισα στο πεδίο. Όσον αφορά στην επιλογή τους, το βασικό κριτήριο ήταν να επισκέπτονται ή να επισκέπτονταν στο παρελθόν το πάρκο που βρίσκεται στο Πεδίο του Άρεως, ώστε να μπορούν να απαντήσουν στα ερωτήματα της συνέντευξης. Η επιλογή των ατόμων δεν ήταν τυχαία, καθώς αρχικός στόχος ήταν να είναι ισόποσες οι συμμετοχές των ανδρών, των γυναικών και των ατόμων που ανήκουν στην LGBTQ κοινότητα, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν υπάρχει διαφορά στις απαντήσεις τους. Να σημειωθεί ότι οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κατά τα τέλη Δεκεμβρίου της χρονιάς του 2023 διά ζώσης στο χώρο του πεδίου το Άρεως.

4.4. Οδηγός Συνέντευξης

Η έννοια του οδηγού συνέντευξης περιλαμβάνει μια λίστα ζητημάτων, που είναι προς εξέταση. Στο πλαίσιο αυτό καθοριστικής σημασίας είναι οι ερωτήσεις που τίθενται να επιτρέπουν στους συνεντευκτές να συλλάβουν την άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα και επιπλέον να υπάρχει ευελιξία στη διενέργεια των συνεντεύξεων (Bryman, 2017).

Οι Lofland και Lofland (1995) πρότειναν κατά την προετοιμασία ενός οδηγού συνέντευξης να θέτουν οι συνεντευκτές/κτριες στον εαυτό τους το ακόλουθο ερώτημα: «Τι ακριβώς με προβληματίζει σχετικά με το υπό διερεύνηση αντικείμενο;». πρόκειται για μια ερώτηση, η οποία μπορεί να τεθεί για καθένα από τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν διατυπωθεί ή να λειτουργήσει ως μηχανισμός διαμόρφωσης μερικών ερευνητικών ερωτημάτων. Για τον λόγο αυτόν συστήνεται η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων να μην είναι τόσο συγκεκριμένη που θα αποτρέπει τις εναλλακτικές οδούς διερεύνησης. Επιπλέον, καλό θα ήταν ο συνεντευκτής/... να αναρωτηθεί «τι χρειάζεται να γνωρίζω για να απαντήσω σε καθένα από τα ερευνητικά ερωτήματα που με ενδιαφέρουν;». Είναι σημαντικό, με άλλα λόγια, ο σχηματισμός μιας αντίληψης σχετικά με το τι θεωρεί σημαντικό ο συνεντευξιαζόμενος σε ό,τι αφορά κάθε μία από τις θεματικές περιοχές του οδηγού συνέντευξης (Bryman, 2017).

Κατά την προετοιμασία του οδηγού συνέντευξης, ο συνεντευκτής/συνεντεύκτριες θα πρέπει να ακολουθήσει τα εξής βήματα:

- Τακτοποίηση σε σειρά των θεματικών περιοχών, ώστε να υπάρχει διαδοχή μεταξύ των σχετικών ερωτήσεων και απαντήσεων
- Διατύπωση θεμάτων ή ερωτήσεων με τέτοιο τρόπο που θα είναι βοηθητικός ώστε ο/η ερευνητής/τρια να απαντήσει στα ερευνητικά του ερωτήματα
- Χρήση κατανοητής και κατάλληλης γλώσσας για όπως συνεντευξιαζόμενους
- Εφοδιασμός με πειστικές απαντήσεις σε τυχόν ερωτήματα του συνεντευξιαζόμενου (Bryman, 2017).

Αναφορικά με την παρούσα εργασία, στοχεύει στην κατανόηση του πώς διαφοροποιούνται τα βιώματα και τα αισθήματα των ατόμων ανάλογα με τις έμφυλες ταυτότητές τους σε ό,τι αφορά στη χρήση του δημόσιου χώρου σε ένα αστικό πάρκο. Οι παρούσες ερωτήσεις διατυπώθηκαν ως οδηγός των ημι-δομημένων συνεντεύξεων, που ακολούθησαν.

4.5. Υπόθεση Έρευνας

Κατόπιν ανάγνωσης και μελέτης της βιβλιογραφίας φαίνεται ότι ποικίλες φορές οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πολυάριθμες προκλήσεις στους δημόσιους χώρους, οι οποίες απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή για να γίνουν οι δημόσιοι χώροι πραγματικά συμπεριληπτικοί του φύλου. Ακόμη, οι κοινωνικοί κανόνες που έχουν άτυπα διαμορφωθεί φαίνεται ότι δεν επιτρέπουν πάντα στις γυναίκες να πράττουν και να αισθάνονται με τον τρόπο που αυτές επιθυμούν. Αντίθετα, περιορίζονται στους κοινωνικούς κανόνες και αναγκάζονται να τους ακολουθήσουν.

Από την πλευρά τους, οι άνδρες φαίνεται να αισθάνονται πιο ελεύθεροι στο δημόσιο χώρο, καθώς θεωρητικά μιλώντας πάντα κανείς δεν θα τους κρίνει. Επιπροσθέτως, θεωρείται πως είναι κυρίαρχοι του χώρου και τον δραστηριοτήτων που διαδραματίζονται σε αυτόν. Στον αντίποδα, έχει διαπιστωθεί ωστόσο ότι οι άνδρες φοβούνται τα βίαια εγκλήματα, παρά την επικράτηση του στερεοτύπου ότι πρέπει να είναι ατρόμητοι και άτρωτοι. Τέλος, τα άτομα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ συνήθως διατηρούν μια ουδέτερη στάση στο χώρο δίχως να τραβούν τα βλέμματα με τη συμπεριφορά τους.

Βάσει της παρατήρησης που πραγματοποίησε η ερευνήτρια στο χώρο του πάρκου του Πεδίου του Άρεως, πριν ξεκινήσει την έρευνά του, διαπίστωσε ότι κατά κύριο οι άντρες είναι τα κυρίαρχα άτομα στον ευρύτερο χώρο, χωρίς απαραίτητα να υπερτερούν πάντα, όμως, με τη παρουσία τους ξεχωρίζουν. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά τις νυχτερινές ώρες οι ανδρικές παρουσίες στο χώρο ολοένα και λιγοστεύουν, πράγμα το οποίο υποδέει πιθανά αισθήματα φόβου. Εν αντιθέσει με το πέρασμα της ώρας και κυρίως το βράδυ, η παρουσία των LGBTQ ατόμων αυξάνεται κατά ένα μεγάλο βαθμό. Το γεγονός αυτό δείχνει ενδεχομένως ότι νιώθουν πιο άνετα στο χώρο όσο δεν υπάρχει ιδιαίτερη επισκεψιμότητα. Αντίθετα, οι γυναίκες είναι πιο πολλές κατά τις πρωινές ώρες, καθώς φαίνεται πως να νιώθουν μεγαλύτερη οικειότητα στο χώρο. Το βράδυ όσες εντοπίζονται κινούνται πάντα σε ομάδες, ποτέ μόνες τους και με βιαστικές κινήσεις. Από αυτό φαίνεται ότι κυριαρχούν κατά πάσα πιθανότητα αισθήματα φόβου.

Σχετικά με τα όσα ειπώθηκαν παραπάνω, υποθέτουμε, λοιπόν, ότι οι άνδρες και οι γυναίκες συμμετέχοντες τείνουν να έχουν αισθανθεί αισθήματα φόβου κατά τις επισκέψεις τους στο πάρκο (ιδίως τις νυχτερινές ώρες) εν αντιθέσει με τα άτομα που ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα.

4.6. Περιορισμοί της έρευνας

Όπως συμβαίνει σε κάθε ερευνητική προσπάθεια, έτσι και η παρούσα υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς. Αρχικά, το γεγονός ότι ως φοιτήτρια η πτυχιακή μου εργασία αποτελεί την πρώτη μου σοβαρή προσπάθεια για την δημιουργία μιας εξ' ολοκλήρου έρευνας από την αρχή. Ενδεχομένως λοιπόν να προέκυψαν ορισμένα προβλήματα τα οποία αφορούσαν την έλλειψη πείρας της ερευνήτριας. Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι είμαι και εγώ ένα υποκείμενο αυτής της έρευνας καθώς τα συμπεράσματα μου προκύπτουν και από την παρατήρηση μου. Αυτό είχε μεγάλο ρίσκο στο να μην υπάρξει υποκειμενισμός. Συνάμα, όσον αφορά το δείγμα μου, η προσέγγιση των ατόμων που εντάσσονται στην κοινότητα LGBTQ δεν ήταν ιδιαίτερα εύκολη. Χρειάστηκε αρκετός χρόνος προκειμένου να με εμπιστευτούν σε έναν ικανοποιητικό βαθμό και να μοιραστούν μαζί μου της εμπειρίες τους. Τέλος, το γεγονός ότι αφορά αυτή η έρευνα μια πτυχιακή εργασία την περιορίζει στα πλαίσια του αριθμού των ατόμων του δείγματος. Θεωρώ, πως σε δεύτερη ενδεχομένως φάση, με έναν μεγαλύτερο αριθμό συμμετέχοντων/συμμετεχουσών θα προέκυπταν ιδιαίτερα ενδιαφέροντα αποτελέσματα τα οποία θα χαρακτηρίζονταν από μία ποικιλομορφία απόψεων.

Κεφάλαιο 5ο: Αποτελέσματα

Όσον αφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος παρακάτω φαίνεται αναλυτικά το δείγμα. Να σημειωθεί ότι αντί ονομάτων έχουν χρησιμοποιηθεί ψευδώνυμα. Ακόμη, η πλειονότητα του δείγματος κατάγεται από την Αθήνα και η συντριπτική πλειονότητα κατοικεί αυτήν την στιγμή στην Αθήνα. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν ελληνικής καταγωγής και αυτό είναι ένα στοιχείο σημαντικό, το οποίο μπορεί να επηρεάσει τα αποτελέσματα παρακάτω.

1. Μαρια Γυναίκα 25 Αθήνα Αθήνα ΙΕΚ εργαζομενη
2. Λίνα Τρανς 32 Λαρισα Αθήνα Μεταπτυχιακό άνεργη
3. Σοφία Γυναίκα 18 Αθήνα ΙΕΚ φοιτήτρια εργαζόμενη
4. Κατερίνα Γυναίκα 48 Αθήνα Μεταπτυχιακό εργαζόμενη
5. Εύα Γυναίκα 31 Κατερίνη Αθήνα ΙΕΚ εργαζόμενη
6. Αγγελική Τρανς 42 Αθήνα ΙΕΚ άνεργη
7. Βαγγέλης Άνδρας 19 Κομοτηνή Αθήνα ΑΕΙ φοιτητής άνεργος
8. Γιάννης Άνδρας 34 Αθήνα Μεταπτυχιακό εργαζόμενος
9. Σταμάτης Άνδρας 25 Αθήνα ΑΕΙ άνεργος

10. Σωτήρης Άνδρας 28 Αθήνα ΙΕΚ εργαζόμενος
11. Λυδία Λεσβία 19 Αθήνα ΑΕΙ φοιτήτρια εργαζόμενη
12. Ευτύχης Γκέι 29 Αθήνα Μεταπτυχιακό εργαζόμενος

5.1. Τρόπος και συχνότητα χρήσης του δημόσιου χώρου του αστικού πάρκου του Πεδίου του Άρεως

Σε ερώτηση για το πότε ξεκίνησαν να επισκέπτονται το Πεδίον του Άρεως, οι μισοί το επισκέπτονται εδώ και αρκετό καιρό (1-3 χρόνια), ενώ ακολουθούν εκείνοι οι οποίοι το «γνώρισαν» μόλις τους τελευταίους 7-12 μήνες. Επιλέχθηκαν ωστόσο και ένα άτομο από κάθε κατηγορία το οποίο επισκέπτεται το πεδίο του Άρεως από μικρή ηλικία. Οι πλειοψηφία όμως έκανε “στέκι” όπως το χαρακτηρίζει το αστικό αυτό πάρκο τα τελευταία χρόνια. Συνεπώς, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αρκετοί είναι αυτοί από τις γύρω περιοχές, οι οποίοι βρήκαν «καταφύγιο» στο εν λόγω μέρος κατά τη διάρκεια της καραντίνας του κορονοϊού. Το γεγονός αυτό είναι αξιοσημείωτο, αφού είναι γνωστό ότι η μορφή του πάρκο άλλαξε κατά τη περίοδο αυτή, πιθανά λόγω της αυξημένης κινητικότητας τότε σε συνάρτηση με την αυξημένη αστυνόμευση που υπήρχε στα χρόνια του κορονοϊού, η οποία πιθανώς να αύξησε την αίσθηση ασφάλειας.

Αναφορικά με το πόσο συχνά επισκέπτονται το πάρκο του Πεδίου του Άρεως, οι απαντήσεις ήταν μοιρασμένες σε αυτό το ερώτημα: 4 άτομα (δύο άντρες, μια γυναίκα κι ένα τρανς άτομο) συχνάζουν πολύ στο πάρκο, η μία γυναίκα έρχεται σπάνια, ενώ σχεδόν όλοι οι υπόλοιποι επισκέπτονται επίσης συχνά, εκτός από μια γυναίκα που πηγαίνει στο πάρκο αραιά και που.

Οι δύο παραπάνω αναφορές απαντούν στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας, δηλαδή, στον τρόπο και τη συχνότητα με την οποία χρησιμοποιείται ο δημόσιος χώρος του αστικού πάρκου του Πεδίου του Άρεως από τους συμμετέχοντες.

Επιπλέον, η πλειονότητα των ερωτηθέντων δεν συνηθίζει να επισκέπτεται άλλα πάρκα, ενώ οι υπόλοιποι όταν επιλέγουν να επισκεφθούν κάποιο άλλο, αυτό είναι συνήθως ο Εθνικός Κήπος, το Άλσος Ιλισίων και το Κτήμα Συγγρού στα οποία πηγαίνουν πολύ συχνά. Πιθανότατα αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι η πλειονότητα των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι κάτοικοι της γύρω περιοχής, με αποτέλεσμα να τους είναι πιο βολικό να επισκεφθούν το πάρκο της γειτονιάς τους από το να μετακινηθούν σε άλλη περιοχή.

Πάντως, σε ερώτηση σε όσους επιλέγουν να επισκεφθούν και άλλα πάρκα αναφορικά με το εάν οι εμπειρίες τους είναι καλύτερες από τα άλλα πάρκα σε σχέση με αυτό στο Πεδίο του Άρεως, κανείς δεν διαχώρισε τις εμπειρίες του στα πάρκα. Μόνο ένα άτομο της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας υποστήριξε πως : “Είναι πιο ωραία εδώ, είμαστε πιο πολλοί.”. Με αυτό εννοούσε ότι το πεδίο του Άρεως από ότι φαίνεται αποτελεί χώρο συγκέντρωσης ατόμων με παρόμοια έμφυλη ταυτότητα.

Ερωτηθέντες για το εάν συνοδεύονται από κάποιον/-ους στο πάρκο στο Πεδίο του Άρεως. Μια γυναίκα και ένας άνδρας πηγαίνουν με το σκυλί τους στο πάρκο. Οι περισσότεροι (όλα τα άτομα τις ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας, ένας άνδρας και μια γυναίκα) έρχονται με φίλους και ενώ 2 γυναίκες και 2 άνδρες πηγαίνουν με μέλη της οικογένειάς του. Τα ευρήματα αυτά συμφωνούν εν μέρει με όσα έγραψε ο Καλαντζής (2018) για το Πεδίο του Άρεως, ότι δηλαδή οι πιο τακτικοί επισκέπτες είναι οι κάτοχοι σκύλων των γύρω περιοχών, που εκμεταλλεύονται την ύπαρξή του για την άσκηση των ζώων τους και την εκτέλεση των φυσικών τους αναγκών.

Όσον αφορά στο στοιχείο εκείνο που τους αρέσει στο εν λόγω πάρκο και συνεπώς λειτουργεί εν πολλοίς και ως κίνητρο γι’ αυτούς, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι έχουν τη δυνατότητα να χαλαρώσουν και να αποφορτιστούν από τη δύσκολη καθημερινότητα. Κάποιοι άνδρες συγκεκριμένα χρησιμοποιηθούν το αστικό πάρκο για να αθληθούν και δύο άτομα (δύο γυναίκες) το επισκέπτεται, καθώς ερχόμενο εδώ φέρνει στο μυαλό του μνήμες από την παλιά Αθήνα, ενώ όλα τα άτομα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν το πάρκο ως τόπο κοινωνικοποίησης . Το εύρημα αυτό συμφωνεί εν μέρει με τη διαπίστωση του Ρηγόπουλου (2021) ότι οι Έλληνες επισκέπτες του πάρκου συνήθως τρέχουν, ποδηλατούν, γυμνάζονται ή πίνουν τον καφέ τους στο ημιυπαίθριο καφενείο της μεγάλης πλατείας σε αντίθεση με τους ξένους που συνηθίζουν να κάνουν πικνίκ. Επίσης, αναφορικά με τους αθλούμενους, ο Καλαντζής (2018) τονίζει πως κυρίως τις βραδινές ώρες κάποιες (λίγες) δεκάδες άντρες και γυναίκες τρέχουν μεμονωμένα ή σε μικρές παρέες στις διαδρομές του Πάρκου. Πρόκειται ως επί το πλείστον για ανθρώπους που βασικό τους κίνητρο για την άθληση στο πάρκο είναι ότι αυτό βρίσκεται κοντά στα σπίτια τους.

Ερωτηθέντες για το εάν υπάρχει κάτι στο πάρκο που δεν τους αρέσει, οι περισσότεροι, ανεξαρτήτως έμφυλης ταυτότητας, απάντησαν θετικά, με την εγκληματικότητα και την έλλειψη πρασίνου να αναφέρονται πιο συχνά ως τα στοιχεία εκείνα που δεν είναι ελκυστικά για τους επισκέπτες στο πάρκο συνοδευόμενα από την έλλειψη σκίασης κατά τους καλοκαιρινούς

μήνες. Πάντως, αναφορικά με το στοιχείο της εγκληματικότητας, η κατάσταση άρχισε σταδιακά να αλλάζει από το 2018 με αποκορύφωμα το 2019, κατόπιν της ένταξης του Πεδίου του Άρεως στο επιχειρησιακό σχέδιο αστυνόμευσης του κέντρου Αθηνών, και από τότε έχει υπάρξει μια σταθερή βελτίωση σε αυτόν τον τομέα (Βελιδάκης, 2022). Σε ό,τι αφορά στο στοιχείο πρασίνου, είναι ένα θέμα αρκετά γραφειοκρατικό με την έννοια ότι η διοίκηση του Πεδίου του Άρεως ανήκει στην Περιφέρεια Αττικής, η οποία όμως ως διοικητική Αρχή δεν διαθέτει υπηρεσίες πρασίνου. Για τον λόγο αυτόν έχει αναθέσει με τη σειρά της το έργο αυτό σε εργολάβους, που όμως η επίβλεψη από τους ούτως ή άλλως μικρό μόνιμο προσωπικό έχει απογοητευτικά αποτελέσματα (Καλαντζής, 2018).

Συνεπώς, βάσει των παραπάνω απαντήσεών τους, η πλειονότητα τόνισε πως θα μπορούσε να αλλάξει κάτι στον χώρο εν αντιθέσει με εκείνους που δήλωσαν ότι δεν θα γινόταν κάτι τέτοιο. Οι επικρατέστεροι τρόποι για να συμβεί αυτό είναι, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, η μεγαλύτερη επίβλεψη στο πάρκο από την Περιφέρεια Αττικής στην οποία και ανήκει η διαχείρισή του και η καλύτερη διαχείριση στον τομέα της καθαριότητας, ενώ ακολουθεί η καλύτερη διαχείριση στον τομέα πρασίνου. Αναφορικά με την Περιφέρεια Αττικής, αυτή έχει ξεκινήσει δειλά-δειλά να υλοποιεί διάφορα προγράμματα στην κοιτίδα του πάρκου με στόχο την ανάδειξή του σε σημείο-κατατεθέν της Αθήνας. Μεταξύ αυτών ήταν η δράση με την ονομασία «Ζούμε πράσινα», που υλοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2023, που αποσκοπούσε στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των πολιτών (athina984.gr, 2023).

Ήδη όσον αφορά στο τελευταίο στοιχείο φαίνεται πως κάτι έχει αλλάξει τους τελευταίους μήνες, αφού το Ίδρυμα Ωνάση έκανε δωρεά δενδροφύτευσης περισσότερων από 3.700 νέων φυτών και δέντρων, μεταμορφώνοντας το πάρκο σε πιο προσβάσιμο, φωτεινό και πράσινο (athinorama.gr, 2023).

Το πρόσημο που έβαλαν οι συμμετέχοντες στην καθημερινή τους βόλτα στο πάρκο είναι θετική, αφού όλοι σχεδόν την χαρακτήρισαν ευχάριστη. Αντίθετα, πολύ μικρότερα ήταν τα ποσοστά εκείνων που είχαν αρνητικά συναισθήματα, κι αυτά προέκυπταν κυρίως λόγω της υπερχρήσης του χώρου, καθώς θεωρούσαν ότι: “πολλές φορές έχει πολύ κόσμο και βαβούρα, δεν είναι ωραία” ή “τα σαββατοκύριακα δεν έρχομαι, ούτε παγκάκι δεν έχει να κάτσεις”. Οι απαντήσεις αυτές όμως δόθηκαν από δύο τρανς άτομα. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι πιθανότατα να μην νιώθουν άνετα και οικεία όταν βρίσκονται και συνυπάρχουν με πολύ

κόσμο. Όμως, κατά βάση σε μία βόλτα στο πεδίο έρευνας παρατηρείται ότι άτομα από όλες τις κατηγορίες επισκέπτονται το πάρκο με παρέα.

Συμπερασματικά, η πλειονότητα όλων των κατηγοριών προτιμάει να χαλαρώνει όταν το επισκέπτεται – “άλλωστε στο χώρο υπάρχουν πολλά παγκάκια όπου μπορεί να καθίσει κανείς και να απολαύσει τη θέα” -, κάποιιοι παίζουν με το κατοικίδιό τους, ενώ η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έρχονται όπως λένε για να χαλαρώσουν στο πάρκο και να ψυχαγωγηθούν, αφού αποτελεί χώρο συγκέντρωσης φίλων. Αυτές είναι οι κύριες δραστηριότητες στις οποίες επιδίδονται οι επισκέπτες του, οι περισσότεροι εκ των οποίων μάλιστα υπογράμμισαν πως δεν υπάρχει κάτι που θα επιθυμούσαν να κάνουν και δεν το κάνουν.

5.2. Εμπειρίες κατά τη χρήση του χώρου

Αναφορικά με το πώς θα περιέγραφαν τις εμπειρίες που έχουν βιώσει σε αυτό το πάρκο, η συντριπτική πλειονότητα συμφώνησε πως είναι αρκετά ευχάριστες. Οι περισσότεροι τις έκριναν ως ευχάριστες, ένα μικρό τμήμα τις θεώρησε αδιάφορες. Όμως, όλοι σχεδόν συμφώνησαν στο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι εμπειρίες τους και η καθημερινότητα τους εντός του πάρκο είναι καλύτερα τα τελευταία χρόνια.

Ερωτηθέντες για το εάν υπήρξε ποτέ κάποια εμπειρία στο πάρκο που ξεχωρίζουν, όλοι απάντησαν αρνητικά, ενώ αναφορικά με το εάν θεωρούν πως οι δικές τους εμπειρίες στο πάρκο διαφοροποιούνται από τις εμπειρίες άλλων ατόμων, η πλειονότητα έδωσε, επίσης, αρνητική απάντηση. Ο μοναδικός ένας άνδρας συμμετέχων στην έρευνα που απάντησε θετικά δικαιολογήθηκε λέγοντας πως θεωρεί ότι οι δικές του εμπειρίες στο πάρκο ήταν πιο δυσάρεστες σε σχέση με αυτές των υπολοίπων. Αυτό προκύπτει καθώς έχει υπάρξει θύμα εγκληματικής πράξης και πιο συγκεκριμένα κλοπής, στο παρελθόν, εντός του πάρκου.

Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν παραπάνω ουσιαστικά απαντούν στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, το ποιες είναι οι εμπειρίες που έχουν δημιουργηθεί στους συμμετέχοντες κατά τη χρήση του εν λόγω χώρου και αυτές στο σύνολό τους είναι θετικές.

5.3. Συναισθήματα που δημιουργούνται στον χώρο

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να χαρακτηρίσουν τον εαυτό τους όταν βρίσκονται στο πάρκο και οι μισοί σχεδόν απάντησαν πως νιώθουν ήρεμοι και άνετα μέσα σε αυτόν. Τους προκαλεί γαλήνια συναισθήματα αφού η βόλτα τους εκεί συνεπάγεται με χαλάρωση και διασκέδαση.

Όλοι οι άνδρες υποστήριξαν ότι είναι χαρούμενοι, και μονάχα ένας ανέφερε ότι που και που νιώθει λίγο ανασφαλής και αγχωμένος μέσα σε αυτόν. Όλοι, ακόμη, ανέφεραν ότι μέσα στο πάρκο νιώθουν απόλυτα ο εαυτός τους. Οι γυναίκες αλλά και τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ ως επί τον πλείστον αισθάνονται εξίσου χαρούμενες. Η διαφοροποίηση τους από τους άνδρες είναι στο ότι στις απαντήσεις τους δεν φάνηκε 100% ότι νιώθουν απόλυτα ο εαυτός τους μέσα στο χώρο. Βάσει των παραπάνω απαντήσεων, είναι απολύτως κατανοητό ότι η επίσκεψη στον εν λόγω δημόσιο χώρο έχει θετικό αντίκτυπο στην πλειονότητα των συμμετεχόντων.

Ομοίως, ο μεγαλύτερος αριθμός των συνεντευξιαζόμενων αισθάνεται χαλάρωση και οικειότητα μέσα στο χώρο. Ένα μικρό ποσοστό (2 γυναίκες, 1 άνδρας και ένα τρανς άτομο) βιώνει αγχώδη συναισθήματα. Όλοι οι άνδρες νιώθουν ελευθερία, και ένα μεγάλο ποσοστό από τις γυναίκες και τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ. Φόβο ένα άτομο από την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα ουσιαστικά δήλωσε ότι αισθάνεται και αυτό όχι συγκεκριμένα εντός του πάρκου αλλά γενικά όταν κυκλοφορεί έξω. Αξιοσημείωτο στην προκειμένη ερώτηση είναι ότι πολλαπλά συναισθήματα ασφάλειας σε όλες τις κατηγορίες προκύπτουν από το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων επισκέπτεται το πάρκο με παρέα. Επεξηγηματικά, ένας άνδρας είπε : “Είμαστε όλοι μαζί τι θα μας κάνουν;” και μια κοπέλα αντίστοιχα : “Έχουμε η μια την άλλη. Ποιος τα βάζει με εμάς;”. Συμπερασματικά, τα περισσότερα συναισθήματα που βιώνουν οι επισκέπτες είναι θετικά.

Σε ερώτηση σχετικά με το εάν έχει υπάρξει κάποια φορά κατά την οποία αισθάνθηκαν αρνητικά συναισθήματα, οι απαντήσεις ήταν μοιρασμένες, καθώς οι μισοί απάντησαν θετικά και οι άλλοι μισοί αρνητικά. Όσοι έδωσαν θετική απάντηση τη δικαιολόγησαν λέγοντας πως υπάρχει αυξημένη εγκληματικότητα και ότι κυκλοφορεί περίεργος κόσμος, με αποτέλεσμα να έχει εντοπίσει περίεργες κινήσεις.

Σχετικά με το εάν θεωρούν ότι είναι ασφαλείς στο συγκεκριμένο πάρκο, οι απαντήσεις ήταν και πάλι μοιρασμένες, καθώς οι μισοί απάντησαν θετικά και οι άλλοι μισοί αρνητικά. Η πλειοψηφία των ανδρών θεωρεί ότι αισθάνεται ασφαλής μέσα στο πάρκο. Με εξαίρεση έναν συνεντευξιαζόμενο ο οποίος τόνισε χαρακτηριστικά : “Ασφάλεια δεν αισθάνομαι πουθενά , δεν μπορείς να νιώθεις ασφάλεια, δεν βλέπεις τι γίνεται κάθε μέρα’”. Από την άλλη πλευρά, οι γυναίκες αλλά και τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας απάντησαν κατά το ήμισυ ότι αισθάνονται ασφάλεια.

Τέλος, όσον αφορά στο τι θα έπρεπε να αλλάξει, ώστε να μπορούν να νιώθουν πιο οικεία όταν βρίσκονται στο πάρκο, οι μισοί τόνισαν ότι θα ήθελαν να μπορούν να επιδίδονται σε περισσότερες δραστηριότητες, αρκετά ένα μεγάλο ποσοστό θα επιθυμούσε περισσότερη αστυνόμευση/φύλαξη και λίγοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να υπάρχει καλύτερη ενημέρωση του κόσμου λαμβάνοντας υπόψιν ότι για χρόνια υπήρχε μια αρνητική φήμη που συνόδευε γενικότερα το Πεδίο του Άρεως.

Τα παραπάνω στοιχεία συνθέτουν την απάντηση στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα, που σχετίζεται με τα συναισθήματα, τα οποία βιώνει κάποιος όταν βρίσκεται σε αυτόν τον χώρο.

5.4. Αισθήματα Διαχωρισμού και Περιθωριοποίησης στο Αστικό Πάρκο

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, διαπιστώθηκε καταρχάς ότι το πάρκο που βρίσκεται στο Πεδίο του Άρεως αποτελεί έναν έμφυλο χώρο στο κέντρο της Αθήνας. Συγκεκριμένα, ως τέτοιοι ορίζονται όσοι είναι σχεδιασμένοι βάσει των κανονιστικών εννοιών της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας. Οι απαντήσεις και των τεσσάρων συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν θετικές. Συγκεκριμένα, το πρώτο τρανς άτομο δήλωσε πως «το έχω βιώσει πολλές φορές», το δεύτερο άτομο της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ παραδέχτηκε πως «ναι. Και είναι πολύ άσχημο το συναίσθημα, όταν η περιθωριοποίηση συμβαίνει σε έναν δημόσιο χώρο, όπου ο καθένας θα έπρεπε να έχει πρόσβαση», το τρίτο άτομο τόνισε πως «σχεδόν σε κάθε επίσκεψή μου στο πάρκο συμβαίνει αυτό» και το τέταρτο άτομο της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ άτομο υπογράμμισε πως «το έχω νιώσει όλες τις φορές που το έχω επισκεφθεί». Παρόλα αυτά το παράδοξο στη συζήτηση αυτή είναι ότι στην πραγματικότητα κανένα από τα άτομα αυτής της κοινότητας δεν έδωσε μεγάλη έμφαση σε αυτές τις αρνητικές εμπειρίες ιδιαίτερα αυτά τα σχόλια. Αντιθέτως, τα προσπερνούσαν όλοι δίχως να δίνουν ιδιαίτερη σημασία.

Επίσης, οι γυναίκες συμμετέχουσες στην έρευνα ρωτήθηκαν για το κατά πόσο έχουν νιώσει ποτέ την αντικειμενοποίηση μέσα από τα ανδρικά βλέμματα στο πάρκο και όλες τους απάντησαν θετικά. Αυτό συνάδει με όσα αναφέρθηκαν στο θεωρητικό μέρος κατά τα οποία οι γυναίκες πολλές φορές βρίσκονται αντιμέτωπες με πολυάριθμες προκλήσεις στους δημόσιους χώρους μεταξύ των οποίων είναι και η αντικειμενοποίησή τους από τα ανδρικά βλέμματα. Έτσι, στερείται η πλήρης υποκειμενικότητα στον αστικό χώρο, με αποτέλεσμα αυτού του είδους η συμπεριφορά να έχει σοβαρό αντίκτυπο στις εμπειρίες που βιώνουν οι γυναίκες

στους δημόσιους χώρους. Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό πως οι εμπειρίες των γυναικών είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών κανόνων και των ρόλων των φύλων.

Επιπροσθέτως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω βάσει της προσωπικής παρατήρησης της ερευνήτριας, αλλά και όσων αναλύθηκαν στο θεωρητικό μέρος, η βασική υπόθεση της εργασίας ήταν ότι οι άνδρες και οι γυναίκες συμμετέχοντες είναι πιο πιθανό να παραδεχτούν ότι έχουν νιώσει αισθήματα φόβου κατά τις επισκέψεις τους στο πάρκο (ιδίως τις νυχτερινές ώρες) εν αντιθέσει με τα άτομα που ανήκουν στην LGBTQ κοινότητα. Ωστόσο, η υπόθεση της παρούσας εργασίας δεν επιβεβαιώνεται, καθώς μέσω της ποιοτικής ανάλυσης που προηγήθηκε διαπιστώθηκε ότι δύο άτομα που ανήκουν στην LGBTQ κοινότητα και μία γυναίκα είναι αυτοί που παραδέχθηκαν ότι έχουν βιώσει αρνητικά συναισθήματα στο πάρκο λόγω της εγκληματικότητας που υπάρχει και κανένας άνδρας. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι οι άνδρες νιώθουν πιο ασφαλείς συγκριτικά με τις γυναίκες και τα LGBTQ άτομα. Όμως, τα άτομα που ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα αλλά και κατά βάση τα τρανς άτομα προτιμούν να επισκέπτονται το χώρο πιο νυχτερινές ώρες. Όχι απαραίτητα από φόβο λένε, αλλά διότι “Έτσι έχουμε μάθει να κυκλοφορούμε εμείς τέτοιες ώρες” όπως ειπώθηκε. Ενδεχομένως λοιπόν, οι ώρες αυτές να τους είναι πιο οικίες.

Οι συμμετέχοντες που παραδέχτηκαν ότι έχουν αισθανθεί αρνητικά συναισθήματα στο πάρκο ρωτήθηκαν επιπλέον τι έκαναν σε αυτές τις περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, το πρώτο τρανς άτομο παραδέχτηκε ότι «μόλις άρχισα να αντιλαμβάνομαι ότι νιώθω φόβο και άγχος, έφυγα από το πάρκο και έκανα καιρό να επιστρέψω», ενώ το δεύτερο άτομο της LGBTQ κοινότητας σχολίασε πως «την πρώτη φορά έφυγα, αλλά τις επόμενες έμεινα. Δεν ήθελα να με καταβάλλει ο φόβος». Από την πλευρά της, η μόνη γυναίκα που παραδέχτηκε ότι ένιωσε αρνητικά συναισθήματα σχολίασε πως «έφυγα. Τι άλλο θα μπορούσα να κάνω;».

Ίσως τα LGBTQ άτομα να είχαν έναν ακόμα λόγο να νιώσουν φόβο, ο οποίος «πυροδοτείται», όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας από τις διακρίσεις και τη βία εις βάρος τους βάσει της ταυτότητας φύλου και του σεξουαλικού τους προσανατολισμού. Δεν είναι τυχαίο, όπως επισημάνθηκε, ότι τα άτομα αυτά βρίσκονται αντιμέτωπα με πολλές προκλήσεις σε δημόσιους χώρους παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί προς την κατεύθυνση των δικαιωμάτων της LGBTQ.

Πάντως, οι τρεις συμμετέχοντες που τόνισαν ότι ένιωσαν αισθήματα φόβου ρωτήθηκαν επιπλέον σε ποια ώρα της ημέρας τα αισθάνθηκαν και όλοι έδωσαν την ίδια απάντηση,

δηλαδή, κατά τις νυχτερινές ώρες. Συγκεκριμένα, το πρώτο τρανς άτομο παραδέχτηκε πως «ήταν σίγουρα βράδυ», το δεύτερο πως «ήταν βράδυ. Εξάλλου μόνο τις βραδινές ώρες πηγαίνω, καθώς δεν θέλω να έρχομαι σε επαφή με πολύ κόσμο λόγω της «ιδιαιτερότητάς» μου» και η γυναίκα πως «ήταν απόγευμα προς βράδυ. Γενικότερα, το πάρκο 'φαίνεται' και μάλλον «είναι» επικίνδυνο το βράδυ λόγω των κακοποιών στοιχείων που υπάρχουν σε αυτό».

Από τις παραπάνω απαντήσεις συνάγεται ένα εξίσου σημαντικό στοιχείο, που επιβεβαιώνει την θεωρία: Ότι τα LGBTQ άτομα αισθάνονται (ή και είναι) συχνά περιθωριοποιημένα, καθώς δεν ανήκουν στο δυαδικό σύστημα άνδρας ή γυναίκα. Συνεπώς, λόγω των κοινωνικών διακρίσεων με τις οποίες έχουν έρθει αντιμέτωπα κατά τη διάρκεια της ζωής τους, εξαναγκάζουν πολλές φορές τον εαυτό τους σε περιθωριοποίηση, όπως λ.χ. να πηγαίνει στο πάρκο κυρίως τις βραδινές ώρες.

Κεφάλαιο 6ο: Συμπεράσματα-Μελλοντικές Προσεγγίσεις

Ολοκληρώνοντας την παρούσα έρευνα, μπορούμε να πούμε ότι τα βιώματα και τα συναισθήματα των ατόμων ανάλογα με την έμφυλη διάστασή τους είναι διαφορετικά στο πάρκο του Πεδίου του Άρεως. Όπως ακριβώς συμβαίνει και στην κοινωνία μας, έτσι και σε έναν δημόσιο χώρο, όπως είναι το πάρκο στο Πεδίο του Άρεως, οι γυναίκες που δεν ανήκουν στο «ισχυρό» φύλο, αυτό των ανδρών, βιώνουν έμφυλες συμπεριφορές στο χώρο, όπως επίσης και τα LGBTQ άτομα, τα οποία συχνά περιθωριοποιούνται λόγω του ότι το κοινωνικό τους φύλο δεν ανήκει στον δυισμό «άνδρας» ή «γυναίκα», με αποτέλεσμα ουκ ολίγες φορές να πέφτουν ακόμα και θύματα επιθέσεων. Το πεδίο του Άρεως λοιπόν αποτελεί έναν έμφυλο χώρο στον οποίον μπορούν και συνυπάρχουν άτομα ετερόφυλων αλλά και μη δυαδικών ταυτοτήτων.

Συνεπώς, είναι κάτι περισσότερο από αντιληπτό είναι ότι το πάρκο στο Πεδίο του Άρεως αποτελεί έναν εχθρικό δημόσιο χώρο προς τα άτομα της κοινότητας LGBTQ, επειδή ακριβώς δεν συμμορφώνονται με τη δυαδική νόρμα του φύλου. Μάλιστα, βάσει της βιβλιογραφικής ανασκόπησης που πραγματοποιήθηκε, επισημάνθηκε ότι η περιθωριοποίηση ενδέχεται να ασκήσει επιρροή σε διάφορες πτυχές της ζωής ενός ατόμου, καθιστώντας το πιο ευάλωτο στην κοινωνία. Αυτό επαληθεύεται και στην περίπτωση των ατόμων της LGBTQ κοινότητας που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, καθώς και τα τέσσερα άτομα έδωσαν καταφατική απάντηση.

Η παρούσα εργασία θα μπορούσε να αποκτήσει ένα ρόλο υπεράσπισης και αλλαγής της πολιτικής στη βελτίωση των εμπειριών των ατόμων με μη δυαδικές ταυτότητες φύλου στο δημόσιο χώρο. Επιδιώκει να ρίξει φως στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με μη δυαδικές ταυτότητες φύλου στην πρόσβαση και χρήση του δημόσιου χώρου. Συνάμα, αποσκοπεί στην εύρεση πιθανών λύσεων για τη δημιουργία ενός δημόσιου χώρου χωρίς αποκλεισμούς.

Τα παραπάνω σημαντικά συμπεράσματα σχετικά με το γεγονός ότι τα τρία φύλα δεν βιώνουν την παρουσία τους σε έναν δημόσιο χώρο με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν επόμενων μελετών. Σαφώς και θα μπορούσαν να γίνουν περαιτέρω έρευνες για το παρόν θέμα. Πιο συγκεκριμένα, επόμενες έρευνες θα μπορούσαν να εστιάσουν είτε μόνο στις γυναίκες είτε μόνο στα άτομα της LGBTQ κοινότητας, ώστε να ερευνηθούν πώς οι γυναίκες θα μπορούσαν να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους να χρησιμοποιούν τον δημόσιο χώρο, όπως οι άνδρες, χωρίς τα βιώματά τους σε αυτόν να επηρεάζονται από την έμφυλη διάσταση της ταυτότητάς τους. Θα ήταν σημαντικό, επίσης, να διερευνηθεί κατά πόσο οι τοπικές αρχές μπορούν να συμβάλλουν στην εξάλειψη τέτοιου είδους συμπεριφορών από πλευράς των ανδρών, λ.χ. χάρη στην κατάλληλη ενημέρωση με τη μορφή διαλέξεων, σεμιναρίων κ.τ.λ. για τα ίσα δικαιώματα ανδρών και γυναικών (πολύ δε περισσότερο όταν πρόκειται για ένα δημόσιο αγαθό).

Επιπλέον, η έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει τον πιθανό ρόλο της τεχνολογίας στη διαμόρφωση των δημόσιων χώρων και τον αντίκτυπό της στις ταυτότητες φύλου. Τέλος, είναι σημαντικό να διερευνηθεί πώς οι ταυτότητες φύλου διασταυρώνονται με άλλους κοινωνικούς παράγοντες όπως η ηλικία, η αναπηρία και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση σε σχέση με την πρόσβαση και τις εμπειρίες στο δημόσιο χώρο. Αυτές είναι μόνο μερικές πιθανές κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση των ταυτοτήτων φύλου και της σχέσης τους με τους δημόσιους χώρους. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης προκλήσεις που σχετίζονται με τη διεξαγωγή μιας τέτοιας έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής σημαντικών δεδομένων, της απόκτησης μεθοδολογικής καθοδήγησης και της αντιμετώπισης ηθικών κριτηρίων. Παρά αυτές τις προκλήσεις, είναι επιτακτική ανάγκη για τους/τις ερευνητές/τριες να συνεχίσουν να διερευνούν και να εξερευνούν αυτούς τους σημαντικούς τομείς για την προώθηση της ισότητας των φύλων στους δημόσιους χώρους.

Υπάρχουν αρκετοί βασικοί τομείς για μελλοντική έρευνα σχετικά με τις ταυτότητες φύλου και τον δημόσιο χώρο που αξίζουν προσοχή. Μια σημαντική οδός για περαιτέρω μελέτη είναι ο

αντίκτυπος των κοινωνικών κανόνων και των πολιτιστικών αξιών στην ταυτότητα και έκφραση φύλου σε δημόσιους χώρους. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πώς τέτοιοι κανόνες και αξίες συμβάλλουν στην περιθωριοποίηση ορισμένων ταυτοτήτων φύλου, όπως τα άτομα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ και τα μη δυαδικά άτομα, σε δημόσιους χώρους. Ένας άλλος σημαντικός τομέας έρευνας θα ήταν η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και των παρεμβάσεων που στοχεύουν στην προώθηση της ένταξης και της ισότητας στους δημόσιους χώρους για όλες τις έμφυλες ταυτότητες. Επιπλέον, υπάρχει ανάγκη για έρευνα σχετικά με τις εμπειρίες ατόμων με πολλαπλές περιθωριοποιημένες ταυτότητες, όπως εκείνων που ταυτίζονται τόσο ως LGBTQ άτομα όσο και ως έγχρωμα άτομα, και τις εμπειρίες τους με δημόσιους χώρους.

Όσον αφορά τα άτομα της LGBTQ κοινότητας, το θέμα είναι ακόμα πιο βαθύ εάν λάβει κανείς υπόψιν του το γεγονός ότι πολλές φορές «ντρέπονται» ακόμα και να κυκλοφορήσουν με το φως της ημέρας και προτιμούν να πηγαίνουν στο πάρκο κατά τις βραδινές ώρες. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να μελετήσουν κατά πόσο το φαινόμενο αυτό παρατηρείται και σε άλλα πάρκα της Αττικής και εάν είναι μόνο φαινόμενο που «ευδοκιμεί» στην πρωτεύουσα ή και στην επαρχία, όπου οι κοινωνίες είναι ακόμα πιο «κλειστές».

Τέλος, από την πτυχή μας ως γεωγράφοι μια μελλοντική προσέγγιση θα μπορούσε να αφορά την αναπαράσταση όλων όσων ειπώθηκαν χαρτογραφικά. Μια αρχική ιδέα θα μπορούσε να αφορά τις συνεντεύξεις. Η διεξαγωγή τους θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί μέσα στο χώρο περπατώντας σε αυτόν και η διαδρομή του κάθε συνεντευξιζόμενου να χαραζόταν σε έναν χάρτη. Ακόμη, ο καθένας συνεντευξιζόμενος θα μπορούσε να δημιουργήσει νοητούς χάρτες (mental maps) στους οποίους θα αποτύπωνε τα συναισθήματα του σε αυτούς αναλογικά με το χώρο.

Βιβλιογραφία

- Ahmad, F., & Karim, M. (2019). Impacts of knowledge sharing: a review and directions for future research. *Journal of workplace learning*, 31(3), 207-230.
- Akram, S., Shaheen, I., & Kiygani, S. M. (2015). Socio-economic empowerment of women through micro enterprises: a case study of AJK. *European Scientific Journal*, 11(22).
- athina984.gr (2023). «Ζούμε πράσινα» από την Περιφέρεια Αττικής στο Πεδίο του Άρεως. Διαθέσιμο στο <https://athina984.gr/2023/06/09/zoyme-prasina-apo-tin-perifereia-attikis-sto-pedio-toy-areos/> (ανακτήθηκε 12/2/2024).
- athinorama.gr (2023). Πράσινη ανάπτυξη στο Πεδίο Άρεως από το Ίδρυμα Ωνάση. Διαθέσιμο στο <https://www.athinorama.gr/plus/3019611/prasini-anaplasi-sto-pedio-areos-apo-to-idruma-onasi/> (ανακτήθηκε 12/2/2024).
- Beebeejaun, Y. (2017). Gender, urban space, and the right to everyday life. *Journal of Urban Affairs*, 39(3), 323-334.
- Βελιδάκης, Λ. (2022). Πεδίον του Άρεως: Από την εγκατάλειψη στη χαρά. Διαθέσιμο στο <https://www.athensvoice.gr/life/life-in-athens/763762/pedion-toy-areos-apo-tin-egkataleipsi-sti-hara/> (ανακτήθηκε 13/2/2024).
- Bell, J. (1997). Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας: οδηγός για φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες (μτφ. Α.Β. Ρήγα). Αθήνα: Gutenberg.
- Bennett, C. J., & Lyon, D. (2013). *Playing the identity card: Surveillance, security and identification in global perspective*. Routledge.
- Blakemore, J. E. O., Berenbaum, S. A., & Liben, L. S. (2013). *Gender development*. Psychology Press.
- Blondeel, K., De Vasconcelos, S., García-Moreno, C., Stephenson, R., Temmerman, M., & Toskin, I. (2018). Violence motivated by perception of sexual orientation and gender identity: a systematic review. *Bulletin of the World Health Organization*, 96(1), 29.
- Brant, C. A., & Willox, L. (2022). Are we all doing it? Addressing LGBTQIA+ topics in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 116, 103746.
- Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας* (μτφ. Π. Σακελλαρίου). Αθήνα: Gutenberg.
- Buiten, D., & Naidoo, K. (2020). Laying claim to a name: Towards a sociology of “Gender-Based Violence”. *South African Review of Sociology*, 51(2), 61-68.

Γαλανού, Μ. (2014). Ταυτότητα και έκφραση φύλου. Ορολογία, διακρίσεις, στερεότυπα και μύθοι. Αθήνα: Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών.

Campaign, H. R. (2019). Sexual orientation and gender identity definition. Human Rights Campaign.

Carrera, L., & Castellaneta, M. (2023). Women and cities. The conquest of urban space. *Frontiers in Sociology*,8, 1125439.

Catterall, P., & Azzouz, A. (2021). Queering Public Space: Exploring the relationship between queer communities and public spaces.

Γελασάκης, Μ. (2023). Πεδίον του Άρεως: Αυτή είναι η ιστορία του. Διαθέσιμο στο <https://www.lifo.gr/tropos-zois/urban/bolta-sto-pedion-toy-areos-hthes-kai-simera> (ανακτήθηκε 12/2/2024).

Γκασούκα, Μ. (2001). Εξουσία, Ιερότητα και Βία: Όψεις της Σεξουαλικότητας. Στο Σ. Δημητρίου (επιμ.). *Ανθρωπολογία των Φύλων*.

Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Έκφραση.

Coolican, H. (2004). *Research methods and statistics in psychology* (4th ed.). London: Hodder & Stoughton

Diamond, L. M. (2020). Gender fluidity and nonbinary gender identities among children and adolescents. *Child Development Perspectives*, 14(2), 110-115.

Doan, P. L. (2007). Queers in the American city: Transgendered perceptions of urban space. *Gender, Place and Culture*,14(1), 57-74.

D'Souza, A., & McDonough, T. (Eds.). (2006). *The Invisible Flâneuse?: Gender, Public Space, and Visual Culture in Nineteenth-century Paris*. Manchester University Press.

Duflo, E. (2012). Women empowerment and economic development. *Journal of Economic literature*,50(4), 1051-1079.

El-Sayed, M. (2017). Sociological analysis to some mechanisms of gender and its relation with the political alienation of the rural woman. *Annals of the Faculty of Arts, Ain Shams University*,45(October-December (c)), 94-149.

Zwiers, M.L. & Morrissette, P.J. (1999). *Effective interviewing of children: A comprehensive guide for counsellors and human service workers*. Philadelphia: Accelerated Development.

Fothergill, A. (2012). *Heads above water: gender, class, and family in the grand forks flood*. State University of New York Press.

Fraser, N. (2014). Rethinking the public sphere: a contribution to the critique of actually existing democracy¹. In *Between borders* (pp. 74-98). Routledge.

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα. Κριτική.

Jalalkamali, A., & Doratli, N. (2022). Public Space Behaviors and Intentions: The Role of Gender through the Window of Culture, Case of Kerman. *Behavioral Sciences*, 12(10), 388.

Jayachandran, S. (2015). The roots of gender inequality in developing countries. *Economics*, 7(1), 63-88.

Hancock, A. B., & Siegfriedt, L. L. (2019). Transforming voice and communication with transgender and gender-diverse people: An evidence-based process. Plural Publishing.

Holmes, B. (2012). *Gender: Antiquity and its legacy* (p. 17). London: IB Tauris.

Honey-Rosés, J., Anguelovski, I., Chireh, V. K., Daher, C., Konijnendijk van den Bosch, C., Litt, J. S., ... & Nieuwenhuijsen, M. J. (2021). The impact of COVID-19 on public space: an early review of the emerging questions—design, perceptions and inequities. *Cities & health*, 5(sup1), S263-S279.

Kabeer, N. (2021). Gender equality, inclusive growth, and labour markets. *Women's Economic Empowerment: Insights from Africa and South Asia*, 13-48.

Καλαντζής, Δ. (2018). Εθνικός Κήπος και Πεδίον του Άρεως: Οι αντίθετοι δρόμοι των δύο μεγαλύτερων πάρκων της Αθήνας. Διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/ethnikos-kepos-kai-pedion-toe-areos-oi-antithetoi-dromoi-ton-deo-meyaleteron-parkon-tes-athenas_gr_5b6d3019e4b0530743c8b41f (ανακτήθηκε 12/2/2024).

Καράλης, Β. (2023). Άγριος ομαδικός βιασμός τρανσέξουαλ στο Πεδίον του Άρεως – Την απείλησαν με μαχαίρι. Διαθέσιμο στο <https://www.newsbreak.gr/ellada/497848/agrios-omadikos-viasmos-transexoyal-sto-pedion-toy-areos-tin-apeilisan-me-machairi/> (ανακτήθηκε 12/2/2024).

Kasturirangan, A. (2008). Empowerment and programs designed to address domestic violence. *Violence against women*, 14(12), 1465-1475.

Kearl, H. (2010). *Stop street harassment: Making public places safe and welcoming for women*. Bloomsbury Publishing USA.

King, E., & Mason, A. (2001). *Engendering development: Through gender equality in rights, resources, and voice*. The World Bank.

Kuper, L. E., Nussbaum, R., & Mustanski, B. (2012). Exploring the diversity of gender and sexual orientation identities in an online sample of transgender individuals. *Journal of sex research*, 49(2-3), 244-254.

Lacey, A., Miller, R., Reeves, D., & Tankel, Y. (2013). From gender mainstreaming to intersectionality. *Building inclusive cities: Women's safety and the right to the city*, 143.

Latham, A., & Layton, J. (2019). Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces. *Geography Compass*, 13(7), e12444.

Leonard, A. S. (2021). Biden Administration Declares Pro-LGBTQ+ Policies from Day One; Moves Quickly to Repeal Transgender Military Service Ban.

Levant, R. F., & Richmond, K. (2008). A review of research on masculinity ideologies using the Male Role Norms Inventory. *The Journal of Men's Studies*, 15(2), 130-146.

Li, Y., Lin, Y., Geertman, S., Hooimeijer, P., & Xu, W. (2021). Accessibility-based equity of public facilities: A case study in Xiamen, China. *Applied Spatial Analysis and Policy*, 14, 947-968.

Lifo.gr (2023). Τρανσφοβική επίθεση στο Πεδίον Άρεως: Γρονθοκόπησε τρανς γυναίκα γιατί τον ενόχλησε η φωνή της. Διαθέσιμο στο <https://www.lifo.gr/now/greece/transfobiki-epithesi-stop-edion-areos-eihe-bgalei-ton-skylo-tis-kai-tin-gronthokopise> (ανακτήθηκε 12/2/2024).

Lofland, J. & Lofland, L. (1995). *Analyzing Social Settings: A Guide to Qualitative Observation and Analysis* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

Lundell, A.K. & Ekström, M. (2010). «Interview Bites» in television news production and presentation. *Journalism Practice*, 4 (4), 476-491.

Μαργαρίτης, Γ., & Τουρνάκη, Α. (2021). Διερεύνηση διακρίσεων κατά των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων.

Mishler, E. (1991). *Research Interviewing: Context and Narrative*. Harvard, MA, USA: Harvard University Press.

Mitchell, D. (2003). *The right to the city: Social justice and the fight for public space*. Guilford press.

Morgan, E. M., & Davis-Delano, L. R. (2016). How public displays of heterosexual identity reflect and reinforce gender stereotypes, gender differences, and gender inequality. *Sex Roles*, 75(5-6), 257-271.

Murray, Y. M. (2012). Feminist Engagement and the Museum. *Brit. J. Am. Legal Stud.*, 1, 31.

Nikolaidou, S., Zarkanela, E., & Baka, A. (2022). The Discourse of Transgender Activists for Social Change. *Scientific Annals-School of Psychology AUTH*, 14, 54-78.

- Παπαταξιάρχης, Ε. (1997). Το φύλο στην ανθρωπολογία (και την ιστοριογραφία): Ορισμένες Γνωστικές και Μεθοδολογικές προεκτάσεις, *Μνήμων*, 19, 201-210.
- Ρηγόπουλος, Δ. (2022). Το Green Park είναι το γεγονός του καλοκαιριού. Διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/561923662/to-green-park-einai-to-gegonos-toy-kalokairiou/> (ανακτήθηκε 13/2/2024).
- Ρηγόπουλος, Δ. (2021). Πεδίον του Άρεως: Το μεγάλο μας πάρκο. Διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/561382762/pedion-toy-areos-to-megalo-mas-parko/> (ανακτήθηκε 13/2/2024).
- RIGHTS, K. Y. Sexual Orientation and Gender Identity Discrimination.
- ROOM, B. (2021). Executive Order on Preventing and Combating Discrimination on the Basis of Gender Identity or Sexual Orientation.
- Shaftoe, H. (2012). Convivial urban spaces: Creating effective public places. Earthscan.
- Shipherd, J. C., Berke, D., & Livingston, N. A. (2019). Trauma recovery in the transgender and gender diverse community: Extensions of the Minority Stress Model for treatment planning. *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(4), 629-646.
- Takis, A. (2018). Η αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού στο ευρωπαϊκό δίκαιο.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2015). Two traditions of research on gender identity. *SexRoles*, 73, 461-473.

Παράρτημα

Παράρτημα Α : Επιστολή Συγκατάθεσης

Αγαπητή/έ,

Ονομάζομαι Χρυσούλα Ράπτη και είμαι φοιτήτρια στο προπτυχιακό πρόγραμμα του τμήματος Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου Αθηνών. Διεξάγω έρευνα στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας με θέμα: «Δημόσιος Χώρος και Έμφυλες Ταυτότητες : Η περίπτωση του κέντρου της Αθήνας και πιο συγκεκριμένα το Πεδίο του Άρεως». Η έρευνα αυτή μελετά την περίπτωση του Πεδίου του Άρεως. Στόχος της εργασίας είναι η μελέτη της σημασίας και της λειτουργίας του αστικού δημόσιου χώρου στο κέντρο της Αθήνας μέσα από τις διαφορετικές εμπειρίες, αντιλήψεις αλλά και τα διαφορετικά νοήματα που του αποδίδονται από τα ενήλικα κοινωνικά υποκείμενα που συχνάζουν σε αυτόν. Αποσκοπεί στη διερεύνηση των αντιλήψεων των δύο φύλων σχετικά με την έννοια του δημόσιου χώρου, τη χρήση αυτού , καθώς και το αίσθημα ασφάλειας ή φόβου που δημιουργείτε σε αυτόν. Προκειμένου να συλλεχθούν οι απόψεις που απαιτούνται για τη διεξαγωγή της έρευνας μου, θα πραγματοποιηθεί συνέντευξη στην οποία ζητείται να συμμετάσχετε. Η συνέντευξη θα είναι εθελοντική, ανώνυμη, θα τηρηθεί εχεμύθεια και διατηρείτε το δικαίωμα να μην απαντήσετε σε κάποια ερώτηση ή να αποχωρήσετε από την διαδικασία όποτε το επιθυμήσετε. Η διάρκεια της διαδικασίας αυτής θα λεπτά και η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί. Το περιεχόμενο της συνέντευξης θα χρησιμοποιηθεί μόνο για τις ανάγκες της έρευνας και δεν πρόκειται να συμπεριληφθεί κανένα στοιχείο της ταυτότητάς σας στην μελέτη. Σε περίπτωση που θέλετε να ενημερωθείτε για τα ευρήματα της έρευνας, είμαι διαθέσιμη στο: 6982330957 και στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: gs21953@hua.gr Σας ευχαριστώ για τη συγκατάθεση να συμμετάσχετε στην έρευνα.

Με εκτίμηση,

Ράπτη Χρυσούλα

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

Υπογραφή

Παράρτημα Β: Οδηγός Συνέντευξης

Θέμα: “ Έμφυλες Ταυτότητες και Δημόσιος Χώρος”

“ Πως διαφοροποιούνται τα βιώματα και τα αισθήματα των ατόμων ανάλογα με την έμφυλη ταυτότητα τους σε ότι αφορά τη χρήση του δημόσιου χώρου σε ένα αστικό πάρκο;”

Οι παρούσες ερωτήσεις διατυπώθηκαν ως οδηγός ημιδομημένων συνεντεύξεων με σκοπό τη συλλογή δεδομένων για την έρευνά μου σχετικά με τις έμφυλες ταυτότητες και το δημόσιο χώρο . Κατά την διάρκειά τους ενδεχομένως να χρησιμοποιηθούν περαιτέρω ερωτήσεις που θα βοηθήσουν τον συνεντευξιζόμενο στην καλύτερη κατανόηση του θέματος αλλά και την ερευνήτρια στο να κατανοήσει σε βάθος αυτό που λέει ο συνομιλητής.

Ώρα Συνέντευξης :

Ημερομηνία :

Δημογραφικά – Κοινωνικά Χαρακτηριστικά

Βιολογικό Φύλο:

Έμφυλη Ταυτότητα:

Ηλικία:

Που γεννήθηκαν;

Που μένουν;

Με τι ασχολούνται;

Αν έχουν σπουδάσει και τι;

Πως παιρνούν τον ελεύθερό τους χρόνο;

Πόσο σημαντικά είναι για αυτούς τα αστικά πάρκα και γιατί;

Άξονας 1 : Με ποιο τρόπο και με ποια συχνότητα χρησιμοποιείται ο δημόσιος χώρος του αστικού πάρκου του Πεδίου του Άρεως;

Πότε ξεκίνησαν να επισκέπτονται το πεδίο του Άρεως και γιατί

1α) Κάθε πότε επισκέπτεστε το πάρκο του Πεδίου του Άρεως;

Πηγαίνετε σε άλλα πάρκα; Σε ποια; Πόσο συχνά; Εφόσον επισκέπτεστε κι άλλα πάρκα ποια είναι αυτά και με ποιο τρόπο συγκρίνονται με τις εμπειρίες σας στο Πεδίο του Άρεως.

1β) Πόσο καιρό έρχεστε εδώ;

Με ποια/ον/ους έρχεστε συνήθως στο πάρκο ;

Τι είναι αυτό που σας αρέσει εδώ ;

Υπάρχει κάτι που δεν σας αρέσει στο πάρκο και αν ναι τι είναι αυτό ;

Θα μπορούσε να αλλάξει και αν ναι πως;

1γ) Πως θα περιγράφατε μια καθημερινή σας βόλτα σε αυτό το πάρκο;

1δ) Τι συνηθίζεται να κάνετε όταν είστε εδώ;

Υπάρχει και κατι άλλο που θα επιθυμούσατε αλλά δεν έχετε μπορέσει ακόμα να κάνετε στο πάρκο;

Άξονας 2 : Ποιες εμπειρίες έχουν δημιουργηθεί κατά τη χρήση του χώρου ;

2α) Πως θα περιγράφατε τις εμπειρίες που έχετε βιώσει σε αυτό το πάρκο;

2β) Θα τις χαρακτηρίζατε ευχάριστες ή δυσάρεστες;

2γ) Υπήρξε ποτέ κάποια εμπειρία σας εδώ που θα ξεχωρίζατε ; Μπορείτε να μου περιγράψετε τι συνέβει;

2δ) Πιστεύετε ότι οι δικές σας εμπειρίες στο πάρκο διαφοροποιούνται από τις εμπειρίες άλλων ατόμων και αν ναι γιατί και πως αν όχι γιατί θεωρείτε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν παραπλήσιες εμπειρίες εδώ

Άξονας 3 : Τι αισθήματα υπάρχουν όταν βρίσκεται κάποιος σε αυτόν τον χώρο; Ποια συναισθήματα δημιουργούνται;

3α) Με ποιες λέξεις θα χαρακτηρίζατε τον εαυτό σας όταν βρίσκεστε εδώ;

Ποια είναι τα κύρια συναισθήματα που σας έρχονται στο μυαλό όταν σκέφτεστε το πάρκο (πχ ελευθερία, γαλήνη, χαλάρωση, οικειότητα, φόβος, αγχος, κλπ)

3β) Έχει υπάρξει ποτέ καμία φορά κατά την οποία αισθανθήκατε αρνητικά συναισθήματα; Αν ναι για ποιο λόγο;

3γ) Θεωρείται ότι είστε ασφαλής σε αυτό το πάρκο; Έχετε νιώσει ποτέ το αίσθημα του φόβου;

3δ) Τι θεωρείται ότι θα έπρεπε να αλλάξει εδώ ώστε να μπορείτε να νιώσετε πιο οικείο όταν βρίσκεστε στο χώρο αυτό;